

Makale Türü: Araştırma makalesi
Geliş Tarihi: 24.05.2024
Kabul Tarihi: 22.06.2024

Article Type: Research article
Submitted: 24.05.2024
Accepted: 22.06.2024

Atıf Bilgisi / Reference Information

Serdaroğlu, H. U., & Bekir, H. (2024). Okul Öncesi Eğitim Programında Güncellemeler. *Birey ve Toplum Sosyal Bilimler Dergisi*, 14(1), 1-29. DOI: 10.20493/birtop.1489551

OKUL ÖNCESİ EĞİTİM PROGRAMINDA GÜNCELLEMELER

UPDATES IN PRESCHOOL EDUCATION PROGRAM

Hasan Uğur SERDAROĞLU

Öğr. Gör., Tokat Gaziosmanpaşa Üniversitesi, Türkiye
Lecturer, Tokat Gaziosmanpaşa University, Türkiye
huserdaroglu@gmail.com
ORCID: 0000-0001-6397-3115

Hatice BEKİR

Prof. Dr., Gazi Üniversitesi, Türkiye/Prof. Dr., Gazi University, Türkiye
hsimsekbekir@gmail.com
ORCID: 0000-0001-9591-7660

Öz

Bu çalışmada 2024 yılında uygulanmaya başlanan okul öncesi eğitim programındaki son güncellemelerin belirlenmesi ve literatürdeki bulgular doğrultusunda değerlendirilmesi amaçlanmıştır. Araştırma nitel araştırma yaklaşımlarından değerlendirme odaklı durum çalışmasıyla desenlenmiştir. 2024 ve 2013 okul öncesi eğitim programlarının oluşturduğu dokümanlar incelenerek veriler toplanmış, toplanan veriler içerik analizi yöntemiyle karşılaştırmalı olarak analiz edilmiştir. 2024 okul öncesi eğitim programının amaçlar, temel ilkeler, temel özellikler, gelişim alanları, gelişim özellikleri, kazanım göstergeler, öğrenme merkezleri, etkinlik çeşitleri, plan formatları, kavram kategorileri, aile/toplum katılımı, belirli gün ve haftalar, tanıma ve değerlendirme gibi boyutları güncellenmiş; değerler listesi, gelişime uygun uygulamalar, okul dışı öğrenme etkinliği planı gibi yeni boyutların programa eklendiği görülmüştür. İncelemeler sonucunda okul öncesi eğitim programında köklü değişikliklerin gerçekleştirildiği ve çocuk merkezli okul öncesi eğitim yaklaşımlarından izler taşıdığı gözlemlenmiş, güncellemeler literatür doğrultusunda değerlendirilerek önerilere yer verilmiştir.

Anahtar Kelimeler: İçerik analizi, okul öncesi eğitim, okul öncesi eğitim programı, program inceleme, Türkiye.

Abstract

In this study, it was aimed to determine the latest updates in the preschool education program that started to be used in 2024 and to evaluate them in line with the findings in the literature. The research was designed with an evaluation-oriented case study from qualitative research approaches. 2024 and 2013 preschool education programs were examined and data were collected, and the collected data were analyzed comparatively by content analysis method. Dimensions of the preschool education program such as objectives, basic principles, basic features, development areas, developmental characteristics, outcome indicators, learning centers, activity types, plan formats, concept categories, family / community participation, specific days and weeks, recognition and evaluation

were updated; it was seen that new dimensions such as values list, developmentally appropriate practices, out-of-school learning activity plan were added to the program. As a result of the examinations, it was found that radical changes were made in the preschool education program and that it bears traces of child-centered preschool education approaches, and the updates were evaluated in line with the literature and recommendations were included.

Keywords: Content analysis, preschool education, preschool education program, a review of program, Türkiye.

GİRİŞ

Bireyin doğum öncesinden itibaren başlayan yaşam döngüsünün her dönemi değerli olmakla beraber; duyarlı, kritik ve hassas dönemleri kapsayan okul öncesi dönem daha da kıymetli bir süreç olarak ön plana çıkmaktadır. Bu dönemde çocuklar çeşitli deneyimler ve gözlemler aracılığıyla öğrenmekte, çocukların öğrenmelerini desteklemek için okul öncesi eğitimin gücünden yararlanılmaktadır. Okul öncesi eğitimle erken yaşlardan itibaren çocukların bilişsel, dil, fiziksel, sosyal ve duygusal gelişimi desteklenmekte, beceriler geliştirilmekte, sağlığı koruma, geliştirme ve sürdürme için sağlıklı ilgili olumlu tutum ve alışkanlıklar kazandırılmakta, toplumun ortak inanç, kültür ve değerleri kuşaktan kuşağa aktarılmaktadır.

Bireyin bilgi, tutum ve alışkanlıklarının temelini atıldığı okul öncesi dönemde okul dışı ve okul ortamında gerçekleştirilen eğitimin önemli bir unsuru eğitim programlarıdır. Türkiye Cumhuriyeti Milli Eğitim Bakanlığına (MEB) bağlı olan okul öncesi eğitim kurumlarında eğitim süreci resmi okul öncesi eğitim programlara uygun olacak şekilde yürütülmektedir. Türkiye’de okul öncesi eğitim programı 1953, 1989, 1994, 2002, 2006 ve 2013 yıllarında yapılan güncellemeler neticesinde uygulanmıştır. Son olarak "Erken Çocukluk Eğitiminde Kalite ve Erişimin Arttırılması" projesi kapsamında güncellenerek 06.02.2024 tarihinde kamuoyu ile paylaşılmış ve 2023-2024 eğitim öğretim yılında uygulanmaya konulmuştur (MEB, 2024, ss. 6-14). Felsefesi gereği çağdaş yaklaşımlara uygun olacak şekilde güncellenmeye açık olan okul öncesi eğitim programı, yürütüldüğü kurumlara kayıtlı olan milyonlarca çocuğun eğitim sürecini etkilemektedir. MEB tarafından paylaşılan rapora göre 2022-2023 eğitim öğretim yılında okul öncesi eğitim alan kayıtlı öğrenci sayısı 2.055.350, okul öncesi öğretmen sayısı ise 87.323’tür (MEB, 2023). Bu sayılar okul öncesi eğitim programının etki alanının büyüklüğünü göstermektedir. Bu yönüyle milyonlarca çocuğu, aileyi ve on binlerce okul öncesi öğretmenini etkileyen okul öncesi eğitim programları birey ve toplum yaşamını şekillendiren genel çerçeveye yön vermektedir.

Türkiye’de uygulanan okul öncesi eğitim programları ile ilgili yapılan çalışmalarda özellikle programların uygulanabilirliği üzerine araştırmalar gerçekleştirilerek, programın hem zayıf yanlarının ve eksikliklerinin giderilmesi hem de çağımız şartlarına göre güncellenerek program kalitesinin artırılması önem kazanmıştır. Tutkun & Aksoyalp (2010: 156-166) eğitim programlarının içinde bulunan çağın ortaya çıkardığı yeniliklere uygun olarak güncellenmesi gerektiğini belirtmiştir. Tonga Çabuk vd. (2022: 502) okul öncesi öğretmenlerle yapmış olduğu araştırmada okul öncesi eğitim programının geliştirilmesi ve güncellenmesinin gerekli olduğuna ulaşmıştır. MEB 2023 Eğitim Vizyonu’nda eğitim müfredatlarının çağın şartlarına uygun biçimde geliştirileceği ifade edilmiştir (MEB, 2018). Nitekim okul öncesi eğitim programı güncellenerek 06.02.2024 tarihinde uygulanmaya başlanmıştır.

Bu çalışmada 2024 okul öncesi eğitim programında güncellenen değişiklikler ile öne çıkan unsurların belirlenmesi ve literatür kapsamında değerlendirilmesi amaçlanmıştır. Bu amaç doğrultusunda aşağıdaki araştırma sorularına cevap aranmıştır. 2013 Okul öncesi eğitim programı ile karşılaştırıldığında;

1. 2024 Okul öncesi eğitim programının içindekiler bölümündeki farklılıklar nelerdir?
2. 2024 Okul öncesi eğitim programının amaçları ve temel ilkelerindeki farklılıklar nelerdir?
3. 2024 Okul öncesi eğitim programının temel özelliklerindeki farklılıklar nelerdir?
4. 2024 Okul öncesi eğitim programının gelişim alanları, gelişim özellikleri ve kazanımlarındaki farklılıklar nelerdir?
5. 2024 Okul öncesi eğitim programının öğrenme merkezleri, etkinlik çeşitleri ve plan formatlarındaki (aylık plan ve günlük plan) farklılıklar nelerdir?
6. 2024 Okul öncesi eğitim programının tanıma ve değerlendirme bölümündeki farklılıklar nelerdir?
7. 2024 Okul öncesi eğitim programındaki diğer farklılıklar (kavramlar, değerler, belirli gün ve haftalar, okul dışı öğrenme etkinliği formatı, gelişime uygun uygulamalar, doldurulacak formlar ve aile/toplum katılımı) nelerdir?

YÖNTEM

Araştırmanın Modeli

Bu araştırma, 2024 okul öncesi eğitim programının güncellenmesi sonucunda ortaya çıkan değişikliklerin belirlenmesi için nitel araştırma yaklaşımlarından durum çalışmasıyla desenlenmiştir. Eğitim bilimleri alanında kullanılabilen durum çalışmasında bir durum derinlemesine betimlenmektedir (Subaşı & Okumuş, 2017, s. 425). Özellikle program değerlendirme araştırmalarında durum çalışmasının kullanılması oldukça uygun ve değerli bir araştırma yaklaşımıdır (Aytaçlı, 2012, s. 9; Patton, 1990). Araştırmanın amacına göre durum çalışması türleri yorumlayıcı, betimleyici veya değerlendirci olabilir (Subaşı & Okumuş, 2017, ss. 421-425). Programın değerlendirildiği bu araştırma durum çalışması türlerinden değerlendirme odaklı durum çalışmasıyla desenlenmiştir. Değerlendirme odaklı durum çalışmasında araştırmacılar eğitim programlarını analiz ederek yargılara ulaşabilmektedir (Basse, 1999). Eğitim programlarının incelenmesinde değerlendirme odaklı durum çalışmalarının kullanılması doğru ve güvenilir araştırma sonucuna ulaşmaya katkı sağlamaktadır.

Çalışma Grubu

Araştırmanın çalışma grubu Milli Eğitim Bakanlığı Temel Eğitim Genel Müdürlüğü tarafından yayımlanmış olan MEB 2013 Okul Öncesi Eğitim Programı ve MEB 2024 Okul Öncesi Eğitim Programı'ndan oluşmaktadır. Bu çalışmada, MEB 2013 Okul Öncesi Eğitim

Programı ve MEB 2024 Okul Öncesi Eğitim Programı'nın yer aldığı yazılı materyaller doküman olarak kullanılmıştır.

Veri Toplama Araçları

Veriler doküman analiziyle toplanmıştır. Doküman analizi çalışmanın ulaşmak istediği bilgilerin yer aldığı yazılı materyalleri (Yıldırım & Şimşek, 2013) ve elektronik verileri (Bowen, 2009, s. 27) kapsamaktadır. En çok kullanılan nitel veri toplama araçlarından olan doküman analizi kapsamlı çıkarımlar sağlamak için önemli olmakta (Baş & Akturan, 2008) ve araştırma sonuçlarının derinlemesine açıklanmasına katkı sağlamaktadır (Aytaçlı, 2012, s. 9).

Okul öncesi eğitim programındaki güncellemelerin tespit edilmesi amacıyla araştırmacılar tarafından 2013 ve 2024 okul öncesi eğitim programlarının içindekiler, amaçlar, temel ilkeler, temel özellikler, gelişim alanları, gelişim özellikleri, kazanımlar, öğrenme merkezleri, etkinlik çeşitleri, aylık plan ve günlük plan formatları, tanıma ve değerlendirme ile diğer değişiklikleri (Kavramlar, değerler, belirli gün ve haftalar, okul dışı öğrenme etkinliği formatı, gelişime uygun uygulamalar, doldurulacak formlar ve aile/toplum katılımı) kapsayacak şekilde veri toplama formu ve kontrol listesi oluşturulmuştur.

Verilerin Analizi

Nitel verilerin analizinde izlenecek yol araştırmacının kişisel tercihin ve araştırma konusuna bağlı kendine özgü bir süreçtir (Dawson, 2002). Bu çalışmada toplanan veriler içerik analiziyle karşılaştırmalı olarak analiz edilmiştir. İçerik analizinde veri kodlama, tema oluşturma, kod ve temaların düzenlenmesi, bulgulara ulaşma ve yorumlama aşamaları bulunmaktadır (Yıldırım & Şimşek, 2013). Araştırmacılar ilk olarak çalışma grubunu oluşturan programlara ulaşarak ilk önce ayrı ayrı incelemişler, daha sonra birlikte inceleyerek ortak kararlar doğrultusunda kodlamaları gerçekleştirmişlerdir. Kodlamalar sonrasında temalar oluşturulmuş, düzenlenmiş ve bulgulara ulaşılmıştır. Çalışma esnasında 2024 programının incelemesinde güncellemelerin tespit edilmesi için 2013 programıyla karşılaştırmalar gerçekleştirilmiş, ayrıca karşılaştırma yapılamayan belirgin temalarda içerikler analiz edilmiş ve yorumlanmıştır. Bu nedenle verilerin analizi içerik analiziyle yapılmış, karşılaştırma yapılabilen temalarda karşılaştırmalı olarak incelemeler gerçekleştirilmiştir.

BULGULAR VE TARTIŞMA

1. 2024 ve 2013 Okul Öncesi Eğitim Programlarının İçindekiler Bölümüne İlişkin Bulgular

Öncelikle 2024 ve 2013 programları içindekiler kapsamında değerlendirilerek öne çıkan farklılıklar belirlenmiş ve Tablo 1'de sunulmuştur.

Tablo 1. 2024 ve 2013 Okul Öncesi Eğitim Programlarının İçindekiler İçeriğine İlişkin Bulgular

İçindekiler	2024 Programı	2013 Programı
Sayfa Sayısı	178	111
Sunuş	Yok	Var
Okul Öncesi Eğitim Programlarının Tarihçesi	Var	Yok
Okul Öncesi Dönemin Önemi	Yok	Var
Ekler	14 Tane	11 Tane

Tablo 1’de 2024 okul öncesi eğitim programının içeriğinin daha kapsamlı hale getirildiği, okul öncesi eğitim programlarının tarihsel sürecinin aktarılacak istendiği ve uygulayıcılara yardımcı olacak eklerin sayısının artırıldığı görülmektedir. 2013 Programındaki “Okul Öncesi Eğitimin Değerlendirilmesi” başlığı 2024 programında “Okul Öncesi Eğitimde Çocuğu Tanıma ve Değerlendirme” olarak güncellenmiş ve kapsamı genişletilmiştir. 2013 Programında yer alan sunuş, okul öncesi dönemin önemini anlatan bölümlerin 2024 programından çıkartıldığı görülmektedir. 2024 Programında okul öncesi dönemin önemini anlatan bölümün ve program hakkında bilgi veren ve programda emeği geçenlere teşekkürlerin iletildiği sunuş yazısının bulunmasının program içeriğine katkı sağlayabileceği düşünülmektedir.

2. 2024 ve 2013 Okul Öncesi Eğitim Programlarının Amaç ve Temel İlkelerine İlişkin Bulgular

2024 Okul öncesi eğitim programının amaçlarına çocukların, “Toplumsal hayata uyum sağlamalarını desteklemek” eklenerek amaç sayısı 4’ten 5’e çıkartılmış, ayrıca amaçların sırası değiştirilmiştir. Temiz (2020: 13-15) yaptığı çalışmada okul öncesi öğretmenlerinin sınıfta karşılaştığı sorunlar arasında çocukların kurallı ortamlara uyum sağlamada güçlük yaşadıkları sonucuna ulaşmıştır. Konan & Gürsul (2021: 288-299) araştırmasında okul öncesi eğitim alan Suriyeli çocukların uyum ve davranış problemleri gösterdiği, akranlarıyla kaynaşmada zorlandığı ve şiddet eğiliminde olduğu sonucuna ulaşmıştır. Literatürde okul öncesi eğitimde yabancı çocukların uyum ve davranış problemleri gösterdiklerine ilişkin başka çalışmalar da bulunmaktadır (Özoruç & Dikici Sığırtmaç, 2022, ss. 243-253; Tanış & Özgün, 2022, s. 23). Milli Eğitim Bakanı, Türkiye’de 2023-2024 eğitim öğretim yılında ilk ve ortaöğretim düzeyinde 998.567 yabancı öğrenci olduğunu, bu öğrencilerden anaokulu kademesinde 64.232, ilkököl kademesinde 432.754 öğrenci olduğunu açıklamıştır (Ajansbizim, 2023). Okul öncesi eğitimin amaçlarına çocukların toplumsal hayata uyum sağlamasının eklenmesinin nedeni, okul öncesi dönemde özellikle geçici koruma altındaki çocuklarda olmak üzere uyum ve davranış problemleri gösteren çocukların sayısının artmış olabileceğinden kaynaklandığı düşünülmektedir. Uyum problemleri yalnızca göçmen çocuklarda ortaya çıkmadığı için uyum problemlerinin nedeninin sadece dil, kültür ve milliyet olamayacağı söylenebilir. Günümüzde çocukların topluma ve okula uyumu üzerinde aile, öğretmen, okul, akran ilişkileri, çocuk mizacı, teknoloji, bağımlılık, pandemi, fiziksel ve çevresel koşullar gibi birçok faktör etkili olabilir. Tüm çocukların topluma uyum sağlamasını desteklemek için eğitimin gücünden yararlanılmalıdır. Sonuç olarak, okul öncesi eğitimin amaçlarında çocukların toplumsal hayata uyum sağlamasının desteklenmesine vurgu yapılması programın kalitesine değer katacağı ve uyum problemlerinin artabileceği önümüzdeki süreçte topluma katkı sağlayacağı düşünülmektedir.

2013 Okul öncesi eğitim programında okul öncesi eğitimin temel ilkelerinin açıklandığı ön bilgi yazısında okul öncesi döneme ve çocuğa yönelik özelliklere vurgu yapılırken (MEB, 2013, s.11); bu yazı değiştirilerek “Türk Millî Eğitiminin Genel Amaçları”nın temel alınarak ilkelerin göz önünde bulundurulduğu ifade edilmiştir (MEB, 2024, s. 3). 2013 Programında 18 tane olan temel ilkelerin sayısı 2024 programında 25’e çıkartılmış ve temel ilkelerin sıralanmasında değişikliğe gidilmiştir. Güncellenen temel ilkelerin bazılarında 2013

programının izleri görülürken, birtakım ilkelere ise ilk defa yer verilmiştir. Örneğin 2013 programında “Okul öncesi eğitimi çocuğun motor, sosyal ve duygusal, dil ve bilişsel gelişimini desteklemeli, özbakım becerilerini kazandırmalı ve onu ilkokula hazırlamalıdır.” olarak yer alan ilke 2024 programında “Okul öncesi eğitim çocukların bilişsel, dil gelişimi, sosyal ve duygusal, fiziksel gelişimini ve sağlığını desteklemeli ve onları ilkokula hazırlamalıdır.” olarak düzenlenmiştir. Başka bir örnek olarak 2013 programında “Çocukların hayal güçleri, yaratıcı ve eleştirel düşünme becerileri, iletişim kurma ve duygularını anlatabilme davranışları geliştirilmelidir.” olarak yer alan ilke 2024 programında “Çocukların hayal güçleri, yaratıcı ve eleştirel düşünme becerileri, bilişsel esneklikleri, üst bilişsel becerileri, yaşam becerileri ve iletişim becerileri geliştirilmelidir.” olarak güncellenmiştir. Buradaki temel değişiklik çocukların bilişsel esnekliklerinin, üst bilişsel becerilerinin ve yaşam becerilerinin geliştirilmesidir. Tablo 2’de analizi gerçekleştirilen içeriklerin sade ve anlaşılır olması amacıyla 2024 programında temel ilkelere gerçekleştirilen değişikliklere vurgu yapılmış, düzenlenen ve yeni eklenen temel ilkeler Tablo 2’de sunulmuştur.

Tablo 2. 2024 Okul Öncesi Eğitim Programında Düzenlenen ve Yeni Eklenen Temel İkelere İlişkin Bulgular

Düzenlenen/yeni eklenen temel ilkeler	No
Okul öncesi eğitim çocukların fiziksel gelişimini ve sağlığını desteklemelidir.	1
Okul öncesi eğitim sosyoekonomik düzeyi, dili, kültürü, cinsiyeti, bireysel gereksinimi ne olursa olsun tüm çocukların gelişimini en üst düzeyde desteklemelidir.	3
Okul öncesi eğitim programı, farklılıklara ve çok kültürlülüğe karşı duyarlıdır. Çocukların bireysel, toplumsal, kültürel farklılıkları tanıması ve başkalarına saygı göstermesi desteklenmelidir.	5
Okul öncesi eğitim kurumlarında kapsayıcı öğrenme ortamları hazırlanmalıdır.	6
Okul öncesi eğitimde öğrenme süreci planlanırken öğretim ilkeleri (somuttan soyuta, bilinenden bilinmeyene, nesnellik ve açıklık gibi) göz önünde bulundurulmalıdır.	8
Hareket ve kavrama yakından ilişkili olduğundan hava koşulları ne olursa olsun her gün en az bir veya bir buçuk saat açık alanda etkinlikler planlanarak çocukların doğaya, diğer canlılara olan ilgi ve farkındalıklarının artırılması desteklenmelidir.	9
Çocukların düşüncelerini farklı ortamlarda ve farklı yollarla temsilî şekilde ifade etmelerine ve yansıtmalarına önem verilmelidir.	10
Çocukların bilişsel esneklikleri, üst bilişsel becerileri ve yaşam becerileri geliştirilmelidir.	11
Okul öncesi eğitim çocukların müsamaha ve adalet gibi duygu ve davranışlarını geliştirmelidir.	12
Okul öncesi eğitim, çocukların olumlu ve gerçekçi benlik algısı oluşturmalarını, onlara dürtü kontrolü kazandırmalı ve sınırlar içinde özgürlüklere sahip olduklarını hissettirmelidir.	13
Çocukların empatik beceri geliştirmeleri ve kişiler arası sorunları yapıcı bir şekilde çözmelerine olanak sağlanmalıdır.	14
Çocuklar, yetişkinlerle güvenli ve tutarlı bir ilişki kurduklarında kendilerini güvende ve özgür hissedebilir. Bu nedenle öğretmenler çocuklarla kurdukları olumlu, sürekli ve duyarlı etkileşimler ile psikolojik yakınlık hissini oluşturmaları ve güvenli bağlanmayı sağlamalıdır.	15
Çocukların başkalarına yardım edebileceği fırsatlar oluşturulmalıdır.	16
Öğrenme sürecinde çocukların fikirlerine saygı gösterilmeli, karar verme, plan yapma ve değerlendirme süreci ortaklaşa yönetilmelidir.	17
Öğretmenler, çocukların içsel disiplin geliştirmeleri için hem çocuklara özgürlük vermeli hem de kuralları belirli olan bir yapı oluşturmalarıdır. Bu yapı; çocuklara güvende olduklarını hissettirir, güvende olan çocuklar ise inisiyatif alarak keşif sürecine başlar.	18
Rutinler, çocukların ne zaman, ne olabileceğini tahmin etmelerine yardımcı olarak güvende hissetmelerini ve özgüven duymalarını, değişime ayak uydurmalarını, geçmişi, bugünü ve geleceği anlamalarını kolaylaştırır. Ayrıca günlük, haftalık ve yıllık olarak tekrar edilen etkinlikler çocukların hafızalarını güçlendirir ve iyi alışkanlıklar geliştirmelerine yardımcı olur. Bu nedenle öğretmenler günlük, haftalık ve yıllık olarak tekrarlanan düzenli etkinlikler planlamalıdır.	19

Gelişim ve öğrenme, çok sayıda sosyal ve kültürel ortam içinde gerçekleşir ve bu ortamlardan etkilenir. Bu noktada öğretmenler, sosyokültürel ortamların ve aile yaşantısının çocukların öğrenmeleri üzerinde etkili olacağını göz önünde bulundurmalıdır. Eğitim sürecine toplumun etkin katılımı sağlanmalıdır.	21
Okul öncesinde rehberlik hizmetlerinin gerçekleştirilmesinde okul öncesi eğitimin felsefesi dikkate alınmalıdır.	22
Öğretmenin öz değerlendirmesi düzenli ve sistematik olarak yapılmalıdır.	23
Öğretmenler, devamlı olarak kendilerini geliştiren ve yaptıkları uygulamaları eleştirel gözle yeniden değerlendiren bireyler olmalıdır.	25

2024 Okul öncesi eğitim programının temel ilkelerinde fiziksel gelişim ve sağlık ilk defa ele alınmış, çok kültürlülük ve kapsayıcı eğitime vurgu yapılarak tüm çocukların ayırt edilmeden desteklenmesi gerektiği belirtilmiştir. Bilişsel beceriler, öğretmenin öz değerlendirmesi, toplum katılımı, rutinler, içsel disiplin, motivasyon, güvenli bağlanma, öğretmen-çocuk ilişkisi, empati, benlik algısı, dürtü kontrolü, hareket-kavrama, doğayla güçlü ilişkiler kurma ve çocuklara planlama/karar verme/değerlendirme fırsatları verilmesine değinilmiştir. 2024 Programının güncellenen temel ilkelerinde farklı ülkelerde uygulanan çocuk merkezli yaklaşımların etkisinin olduğu görülmekte; HighScope, Montessori, Reggio Emilia ve Waldorf yaklaşımlarından izler bulunmaktadır. Örneğin HighScope yaklaşımında yer alan günlük rutinler kapsamında çocukların planla/yap/değerlendir süreci, yetişkin çocuk etkileşimi ve etkin öğrenme (Hohmann & Weikart, 2000), Montessori yaklaşımında bulunan sınırlar içerisinde özgürlük, içsel disiplin, eğitimde fırsat eşitliği (Isaacs, 2018), Reggio Emilia yaklaşımında öne çıkan toplumun etkin katılımı, benlik gelişimi, çocukların düşüncelerini farklı ortamlarda temsil etmesi, öğretmen rehberliği, çocuğa saygı, bireysel farklılıklar, çocuğa somut yaşantılar sunulması (Hewett, 2001, ss. 95-99; Katz, 1998, ss. 27-45), Waldorf yaklaşımında yer alan cinsiyet, din, kültür, statü, dil, köken fark etmeksizin aynı sınıf ortamında eğitim, doğayla güçlü ilişkiler, açık alanda oyun (Bransby & Rawson, 2020, ss. 1-38; Howard, 2006, ss. 6-12) 2024 programına yeni eklenen/düzenlenen temel ilkelerde yer almaktadır.

Taştekin vd. (2016: 16) okul öncesi eğitim müfredatının çok kültürlülüğü içermesini, Tuzcuoğlu & Aydın (2023: 36) okul öncesi öğretmenlerini geliştirecek kapsayıcı eğitim hakkında programların hazırlanmasını, Özkan & Yıldız (2023: 2053) üstbilişin okul öncesi öğretmenliği lisans programlarına ders olarak eklenmesini, Serdaroğlu & Bekir (2023a: 246-247) çocuklara mümkün olduğunca erken yaşta sağlık eğitimi verilmesi gerektiğini, Kurt & Özcan (2024: 1319) Türkiye’de okul öncesi dönemden itibaren uygun sağlık eğitimi programlarının uygulanmasını önermektedir. 2024 Okul öncesi eğitim programında güncellenen ilkelerin hem farklı ülkelerde uygulanan çocuk merkezli okul öncesi eğitim yaklaşımlarının izlerini taşıdığı; hem de kapsayıcılık, çok kültürlülük, üst bilişsel beceriler, sağlık gibi toplumumuzun ihtiyacı ve çağımızın gereksinimlerine cevap verme arzusuyla programa eklendiği söylenebilir.

2013 programında yer alan “Etkinlikler düzenlenirken çocukların ilgi ve gereksinimlerinin yanı sıra çevrenin ve okulun olanakları da göz önünde bulundurulmalıdır.” temel ilkesi ve “Programlar hazırlanırken aile ve içinde bulunulan çevrenin özellikleri dikkate alınmalıdır.” temel ilkesi birleştirilerek, 2024 programının temel ilkelerinde “Planlamalar yapılırken bütün çocukların ilgi ve gereksinimlerinin yanı sıra ailenin, çevrenin ve okulun olanakları da göz önünde bulundurulmalıdır.” olarak yer almıştır. Bu nedenle, yeni eklenen bir temel ilke olmadığı varsayılarak Tablo 2’de yer verilmemiştir.

3. 2024 ve 2013 Okul Öncesi Eğitim Programlarının Temel Özelliklerine İlişkin Bulgular

2024 Okul öncesi eğitim programı çocuğun tüm gelişim alanlarını destekleyecek biçimde gelişimsel, yaklaşım olarak sarmal ve model olarak eklektik özelliğini korumuştur. 2013 Programında öğretmenlerin etkinlik hazırlamasına yardımcı olmak amacıyla hazırlanan “Etkinlik Kitabı” yerine, 2024 programında “Öğretmen Kılavuz Kitabı” ve “Çocuk Etkinlik Kitapları” hazırlanmıştır. Bununla beraber 2013 programıyla beraber kullanılması önerilen “Okul Öncesi Eğitimi Programı ile Bütünleştirilmiş Aile Destek Eğitim Rehberi (OBADER)”nin yerini 2024 programında “Aile Eğitimi Rehberi” almıştır. Ancak bu çalışma yapılırken MEB Temel Eğitim Genel Müdürlüğü bünyesinde programla beraber sunulduğu öne sürülen bu rehber kitaplara ulaşılammış, yalnızca erken çocukluk eğitimi aylık aile eğitim bültenlerine ulaşılmıştır. Bu durum 2024 programının öğretmen kılavuz kitabı, çocuk etkinlik kitabı ve aile eğitimi rehberine yönelik çalışmaların halen devam ettiğini düşündürmektedir.

2024 Programının ilerlemeci felsefeye dayalı, çocuk merkezli, süreç modeliyle yapılandırılmış, 21. yüzyıl becerilerine sahip birey yetiştirmeye odaklanan ve etkin öğrenmeyi temel alan esnek bir yapıda olduğu anlaşılmaktadır. 2013 Programında 16 olan temel özelliklerin sayısı, 2024 programında 23 olmuştur. 2024 Programının temel özelliklerine ilişkin bulgular Tablo 3’te gösterilmiştir.

Tablo 3. 2024 Okul Öncesi Eğitim Programına Eklenen Temel Özelliklerine İlişkin Bulgular

Eklenen temel özellikler
Çocukların öğrenmeye karşı olumlu tutum geliştirmelerine katkı sağlar
Çocukta olumlu bakış açısını destekler
Çocuğu bütüncül olarak hedef alır
Duyarlı dönemleri dikkate alır
Çocukların gelişimsel olarak bir üst aşamaya ilerlemelerini sağlayacak deneyimler sunar
Öğretmen rehberdir
Farklı stratejiler kullanmayı gerektirir
Millî, manevî, kültürel ve evrensel değerleri dikkate alır (Millî ve manevî değerler eklenmiştir)
Kapsayıcıdır
Aile ve toplum katılımı önemlidir (Toplum katılımı eklenmiştir)

2024 Programına eklenen temel özelliklere göre öğretmenin çocukların bütüncül gelişimini ve potansiyelini en iyi şekilde gerçekleştirmesi için duyarlı dönemleri dikkate alan, millî ve manevî değerlere yer veren, toplum katılımının önemini vurgulayan, kapsayıcı olacak şekilde çeşitli stratejilerle rehberlik yapması gerekmektedir. Toplum katılımı ilk defa ve kapsamlı olarak 2024 okul öncesi eğitim programında yer alarak program kalitesini zenginleştirmiştir. 2013 Programında yer alan “Özel Gereksinimli Çocuklar İçin Uyarlamalara Yer Vermektedir” özelliği 2024 programından çıkartılarak, “Kapsayıcıdır” özelliği eklenmiştir. 2024 Programında sadece özel gereksinimli çocuklar için değil, tüm çocuklar için farklılıkların dikkate alındığı kapsayıcılığa vurgu yapılması önemli bir kazanım olmuştur. Ancak diğer yandan 2013 programında özel gereksinimli çocukları desteklemede dikkat edilmesi gereken noktalar, özel gereksinim türlerine göre ayrı ayrı ele alınarak belirtileri açıklanmış, her bir gelişim alanına göre dikkat edilecek noktaları ayrıntılarıyla belirtilmiş, etkinlik planında uyarlamalara yer verilmiştir.

Güncellenen temel özellikleriyle 2024 okul öncesi eğitim programı; duyarlı dönemleri dikkate alması ve öğretmenin rehberliği yönüyle Montessori yaklaşımı, toplum katılımı yönüyle Reggio Emilia yaklaşımı, deneyim fırsatları sunmasıyla HighScope yaklaşımı, çocuğun bütüncül gelişimini vurgulayarak Bank Street gibi yaklaşımlardan etkilenmiş, aynı zamanda milli ve manevi değerlerimizi de kapsamıştır. Sapsağlam (2016: 697) milli, manevi ve kültürel değerleri dikkate alan bir okul öncesi değerler eğitimi programını; Aral & Kadan (2018: 127) evrensel değerlerin programa sindirilmesi gerektiğini; Serdaroğlu & Bekir (2023b: 81-112) okul öncesi eğitim programında değerler eğitimi çalışmaları yapılması gerektiğini önermiştir. 2024 Programındaki güncellemeyle milli, manevi, kültürel ve evrensel değerler programda daha fazla dikkate alınmıştır.

2024 Programında temel özellikler bölümünden sonra program içeriğine “uygulama şablonu” eklenerek uygulayıcılara yol gösterici bir tema oluşturulmuştur. Şablon içerisinde çocuk gözlemi, aile görüşmeleri, aylık eğitim planı, değerlendirme, uygulama ve günlük plan olmak üzere altı kategori bulunmaktadır.

4. 2024 ve 2013 Okul Öncesi Eğitimi Programının Gelişim Alanları, Gelişim Özellikleri ve Kazanımlara İlişkin Bulgular

2024 Okul öncesi eğitim programının gelişim alanları ve gelişim özellikleri ile ilgili gerçekleştirilen değişiklikler Şekil 1’de gösterilmektedir.

Şekil 1. 2024 Okul Öncesi Eğitim Programının Gelişim Alanları ve Gelişim Özelliklerine İlişkin Bulgular

2013 Programı içeriğinde gelişim alanları bilişsel, dil, sosyal ve duygusal, motor ve öz bakım olarak sıralanırken; 2024 programında gelişim alanları bilişsel, dil, fiziksel gelişim ve

sağlık, sosyal duygusal gelişim ve değerler olarak sıralanmıştır. 2013 Programında yer alan motor gelişim ve öz bakım becerileri, 2024 programında birleştirilerek “Fiziksel gelişim ve sağlık” olarak ele alınmış, sosyal ve duygusal gelişim alanı ise “Sosyal duygusal gelişim ve değerler” olarak güncellenmiştir. 2024 Programı çocuğun bütün gelişim alanlarını destekleyecek, aynı zamanda sağlığını güçlendirecek ve değerleri aktaracak biçimde revize edilmiştir.

2013 programında gelişim özellikleri üç yaş grubunda 36-48, 48-60 ve 60-72 ay olarak gruplanmaktayken, 2024 programında 36-48, 49-60 ve 61-72 olarak gruplandırılmıştır. 2024 Programında gelişim özelliklerinin sayısı fiziksel gelişim ve sağlıkta 69 tane, sosyal duygusal gelişim ve değerlerde 31 tane, bilişsel gelişimde 29 tane ve dil gelişiminde 29 tane olmak üzere tüm gelişim alanlarında artırılmış, böylece gelişim özellikleri daha detaylı hale getirilmiştir. Gelişim özelliklerindeki güncellemeler en fazla fiziksel gelişim ve sağlık alanında gerçekleştirilmiştir. Öztürk vd. (2022: 751) çocukların gelişim özellikleri hakkında okul öncesi öğretmenlerinin kendilerini yetersiz hissettiklerine ve bunun sonucunda çocukların yaş grubuna uygun olmayan kazanımları tercih ettiklerine ulaşmıştır. 2024 programında gelişim özelliklerinin sayısının artırılması, öğretmenlerin çocukların duyarlı dönemlerini daha iyi anlayabilmesine, çocukların gelişim düzeyinin normal olup olmadığını belirlemesine ve çocukların gelişim özelliklerine uygun kazanımları tercih etmesine katkı sağlayabilir.

2013 programı bilişsel gelişim alanında 21 tane olan kazanım sayısı, 2024 programında 28 olmuştur. 2024 programında kazanımların göstergeleri ve açıklamaları detaylandırılarak zenginleştirilmiştir. 2024 programı bilişsel gelişim alanında yer alan birtakım kazanımların 2013 programındaki kazanımlardan revize edildiği, birtakım kazanımların ise ilk defa eklendiğine ulaşılmıştır. Bu nedenle revize edilen kazanımlar ve ilk defa eklenen kazanımlar ayrı tablolar halinde sunulmuştur. 2013 programında yer alıp, 2024 programı bilişsel gelişim alanına düzenlenerek eklenen kazanımlar Tablo 4’te gösterilmektedir.

Tablo 4. 2024 Programı Bilişsel Gelişim Alanına Düzenlenerek Eklenen Kazanımlar

Önceki Kazanım (2013)	Yeni Kazanım (2024)
Nesne/durum/olaya dikkatini verir	Nesneye/duruma/olaya yönelik dikkatini sürdürür
Nesne veya varlıkları özelliklerine göre eşleştirir Nesne veya varlıkları özelliklerine göre gruplar Nesne veya varlıkların özelliklerini karşılaştırır Nesne veya varlıkları özelliklerine göre sıralar	Nesne/varlık/olayları çeşitli özelliklerine göre düzenler
Algıladıklarını hatırlar	Algıladıklarını hatırladığını gösterir
Nesne/durum/olayla ilgili tahminde bulunur	Nesne/durum/olayla ilgili tahminlerini değerlendirir
Nesnelerle örüntü oluşturur	Çeşitli örüntüler geliştirir
Nesneleri sayar	Sayma becerisi sergiler
Parça-bütün ilişkisini kavrar	Parça ve bütün ilişkisini kavrar
Nesneleri ölçer	Nesne/varlıkları ölçer
Zamanla ilgili kavramları açıklar	Zamanla ilgili kavramları günlük yaşamdaki olaylarla ilişkili olarak kullanır
Mekânda konumla ilgili yönergeleri uygular	Yer/yön/konum ile ilgili yönergeleri uygular
Nesne/sembollerle grafik hazırlar	Nesne/varlık/sembollerle oluşturulan grafikleri değerlendirir
Atatürk’ü tanıır ve Türk toplumu için önemini açıklar	Atatürk’ün Türk toplumu için önemini açıklar

Tablo 4'e göre 2013 programı bilişsel gelişim kazanımlarının yaklaşık yarısında düzenlemeler yapılarak 2024 programında yer aldığı; 2013 programındaki kazanımların bir kısmının birleştirilerek revize edildiği görülmektedir. 2013 programı bilişsel gelişim kazanımlarından 15 tanesinin, düzenlenerek 12 kazanım olarak 2024 programı bilişsel gelişim alanında yer aldığı anlaşılmaktadır. Tablo 5'te bilişsel gelişim alanına ilk defa eklenen kazanımlar sunulmaktadır.

Tablo 5. 2024 Okul Öncesi Eğitim Programında Bilişsel Gelişim Alanına İlk Defa Eklenen Kazanımlar

İlk defa eklenen kazanımlar	Numarası
Nesnelerin/varlıkların özelliklerini açıklar	2
Sayı farkındalığı gösterir	9
Etkinliğe/göreve ilişkin görsel/sözel yönergeleri yerine getirir	18
Bir etkinliği/görevi tamamlamak için çaba gösterir	19
Eleştirel düşünme becerisi sergiler	21
Bir hedefe ulaşmak için planlama yapar	22
Seçenekler arasında karar verir	23
Bir olayı/problemi algoritmik düşünceyi kullanarak çözer	24
Temel düzeyde kodlama yapar	25
Merak ettiği olay/durumları sorgular	26
Üst bilişsel becerileri değerlendirir	27

2024 programı bilişsel gelişim alanında ilk defa eklenen kazanımlarda özellikle 21. yüzyıl becerilerinin ele alındığı ve üst bilişsel beceriler, kodlama, eleştirel düşünme, algoritmik düşünceye yer verildiği; bireylerin sorgulayan, planlayan, çabalayan ve karar verme becerisine sahip olmasına yönelik kazanımların eklendiği görülmektedir. 2024 programında dikkat çekici bir nokta ise bilişsel gelişime ilk defa eklenen bu kazanımların, 2013 programında dil gelişimi ve sosyal duygusal gelişim kazanımlarında yer alıyor olmasıdır. Örneğin, 2013 programı sosyal duygusal gelişimde yer alan “Kazanım 7. Bir işi veya görevi başarmak için kendini güdüler.”, 2024 programı bilişsel gelişim alanında “Kazanım 19. Bir etkinliği/görevi tamamlamak için çaba gösterir.” olarak yer almış; 2013 programı dil gelişimi alanında yer alan “Kazanım 7. Dinlediklerinin/izlediklerinin anlamını kavrar. Göstergeleri: Sözel yönergeleri yerine getirir.”, 2024 programı bilişsel gelişim alanında “Kazanım 18. Etkinliğe/göreve ilişkin görsel/sözel yönergeleri yerine getirir.” olarak yer almıştır. Bu durum 2024 okul öncesi eğitim programında kazanımların hangi gelişim alanında olması gerektiğinin tekrar ele alınarak incelendiğini göstermektedir. 2024 Programında göstergelerde de değişikliğe gidilmiş, genel olarak gösterge ve açıklamalar zenginleştirilmiş, bazı göstergeler ise çıkartılmıştır. Örneğin 2013 programı bilişsel gelişim alanında yer alan “Kazanım 21. Atatürk’ü tanır ve Türk toplumu için önemini açıklar.”ın göstergelerinden “Atatürk’ün değerli bir insan olduğunu söyler.” 2024 programında çıkartılmış; sosyal duygusal gelişim ve değerlere ise “Kazanım 14. Atatürk’ün ülkemize kazandırdığı çağdaş ve demokratik yaşam anlayışını takdir eder.” eklenmiştir.

Literatürde 2013 okul öncesi eğitim programında bilgi, medya ve teknoloji becerilerinin ele alınmadığı belirtilmekte (M. Çetin & Çetin, 2021, s. 235; Kardeş, 2020, s. 109), Tuğluk & Özkan (2019: 38) 2013 okul öncesi programı kazanım ve göstergelerine 21. Yüzyıl becerilerinin eklenmesini önermekte, Şahin & Arıkan (2024: 279) eğitim ihtiyaçlarının karşılanması için erken yaşlardan itibaren kodlama etkinlikleri önermekte, Kanmaz & Tezel

Şahin (2019: 212) kodlama eğitiminin okul öncesi eğitim programına entegre edilmesini ifade etmekte, Akyol Altun (2018: 73) birçok ülkede okul öncesi dönemde verilen algoritma ve kodlama eğitimine Türkiye’de de okul öncesi dönemde başlanması gerektiğini ifade etmektedir. 2024 Programının bu kapsamda yöneltilen çağrılara olabildiğince kulak verdiği ve çağın şartlarına göre kazanım ve göstergeleri iyileştirdiği söylenebilir.

2013 programı dil gelişimi alanında 12 olan kazanım sayısı, 2024 programında 13 olmuştur. 2024 programı dil gelişim alanında yer alan birtakım kazanımların 2013 programındaki kazanımlardan revize edildiği, birtakım kazanımların ise ilk defa eklendiğine ulaşılmıştır. Bu nedenle revize edilen kazanımlar ve ilk defa eklenen kazanımlar ayrı tablolar halinde sunulmuştur. 2013 programında yer alıp, 2024 programı dil gelişimi alanına düzenlenerek eklenen kazanımlar Tablo 6’da gösterilmektedir.

Tablo 6. 2024 Programı Dil Gelişim Alanına Düzenlenerek Eklenen Kazanımlar

Önceki Kazanım (2013)	Yeni Kazanım (2024)
Sesini uygun kullanır	Konuşurken/şarkı söylerken sesini uygun şekilde kullanır
Dinlediklerinin/izlediklerinin anlamını kavrar	Dinlediklerinin/izlediklerinin anlamını yorumlar
Görsel materyalleri okur	Görsel materyalleri kullanarak özgün ürünler oluşturur

2013 programındaki üç kazanım düzenlenerek 2024 programında yer almıştır. Tablo 7’de dil gelişim alanına ilk defa eklenen kazanımlar yer almaktadır.

Tablo 7. 2024 Okul Öncesi Eğitim Programı Dil Gelişimi Alanına İlk Defa Eklenen Kazanımlar

İlk defa eklenen kazanımlar	Numarası
Sözel olarak özgün ürünler oluşturur	10
Yazı yazma öncesi becerileri gösterir	13

2024 programında kazanım sayısı bakımından en az değişikliğin dil gelişimi alanında yapıldığı görülmektedir. Ancak gösterge ve açıklamalar açısından dil gelişimi alanı oldukça zenginleştirilmiştir. Kandır & Yazıcı (2016: 451-483) 2013 okul öncesi eğitim programının dil gelişimi alanının yazma becerilerinde eksik kaldığını belirtmiştir. 2024 programına yeni eklenen kazanımlarla bu eksikliğin giderilmeye çalışıldığı görülmektedir. Öğrenme merkezlerine okuma ve dinleme merkezi ile yazı farkındalığı merkezi eklenmiş, etkinlik çeşitlerine erken okuryazarlık etkinliği eklenmiştir. Dil gelişimi alanında kazanımların bu doğrultuda güncellendiği görülmektedir.

2013 programında motor gelişim alanında 5 kazanım, öz bakım becerilerinde 8 kazanım bulunmaktadır. 2024 programında ise fiziksel gelişim ve sağlık olarak güncellenen gelişim alanında 23 kazanım bulunmaktadır. 2024 programı fiziksel gelişim ve sağlık alanında yer alan birtakım kazanımların 2013 programındaki kazanımlardan revize edildiği, birtakım kazanımların ilk defa eklendiği, birtakım kazanımların ise 2013 programındaki haliyle değiştirilmeden eklendiğine ulaşılmıştır. Değiştirilmeden eklenen kazanımlar, revize edilen kazanımlar ve ilk defa eklenen kazanımlar ayrı tablolar halinde sunulmuştur. 2013 programında yer alıp, hiçbir değişikliğe uğramadan 2024 programı fiziksel gelişim ve sağlık alanına eklenen kazanımlar Tablo 8’de gösterilmektedir.

Tablo 8. 2024 Programı Fiziksel Gelişim ve Sağlık Alanına Değişikliğe Uğramadan Eklenen Kazanımlar

2013 Programında olup, değiştirilmeden 2024 FGS'ye eklenenler	Numarası
Müzik ve ritim eşliğinde hareket eder (MG)	10
Bedeniyle ilgili temizlik kurallarını uygular (ÖB)	12
Yaşam alanlarında gerekli düzenlemeler yapar (ÖB)	14
Giyinme ile ilgili işleri yapar (ÖB)	15
Yeterli ve dengeli beslenir (ÖB)	16

* FGS: Fiziksel gelişim ve sağlık, MG: Motor gelişim, ÖB: Öz bakım becerileri

2013 programındaki kazanımlardan 5 tanesinin değişiklik/düzenleme gerçekleştirilmeden 2024 programı fiziksel gelişim ve sağlık alanına eklendiği; bu kazanımların çoğunluğunun sağlık alanıyla ilgili olduğu belirlenmiştir. 2013 programında yer alan ve düzenlenerek 2024 programı fiziksel gelişim ve sağlık alanına eklenen kazanımlar Tablo 9'da sunulmaktadır.

Tablo 9. 2024 Programı Fiziksel Gelişim ve Sağlık Alanına Düzenlenerek Eklenen Kazanımlar

Önceki Kazanım (2013)	Yeni Kazanım (2024)
Yer değiştirme hareketleri yapar (MG)	Büyük kaslarını koordineli kullanır
Nesne kontrolü gerektiren hareketleri yapar (MG)	Büyük kaslarını kullanarak güç gerektiren hareketleri yapar
Denge hareketleri yapar (MG)	Denge gerektiren hareketleri yapar
Küçük kas kullanımı gerektiren hareketleri yapar (MG) Nesne kontrolü gerektiren hareketleri yapar (MG)	Küçük kaslarını kullanarak koordineli hareketler yapar. Küçük kaslarını kullanarak güç gerektiren hareketleri yapar. Araç gereç kullanarak manipülatif hareketler yapar.
Dinlenmenin önemini açıklar (ÖB)	Dinlenmeye özen gösterir.
Kendini tehlikelerden ve kazalardan korur (ÖB)	Kendini riskli durumlardan korur
Sağlığı ile ilgili önlemler alır (ÖB)	Sağlıklı olmak için gerekli önlemleri alır

*MG: Motor gelişim, ÖB: Öz bakım becerileri

2024 programında, 2013 programındaki kazanımların bir kısmının ayrıştırılarak sayı ve kapsamının artırıldığı anlaşılmaktadır. 2013 programında yer alan 8 kazanım düzenlenerek, 9 kazanım olarak 2024 programı fiziksel gelişim ve sağlık alanında yer almaktadır. 2024 programı fiziksel gelişim ve sağlık alanında çoğunlukla büyük kas ve küçük kas becerilerinde düzenlemeler gerçekleştirildiği, büyük-küçük kas becerilerinde spesifik kazanımlara yer verildiği anlaşılmaktadır. 2024 programı fiziksel gelişim ve sağlık alanına ilk defa eklenen kazanımlar Tablo 10'da gösterilmektedir.

Tablo 10. 2024 Okul Öncesi Eğitim Programı Fiziksel Gelişim ve Sağlık Alanına İlk Defa Eklenen Kazanımlar

İlk defa eklenen kazanımlar	Numarası
Bedenini fark eder	1
Nesne/araç kullanarak koordineli hareketler yapar	3
Özgün çizimler yaparak kompozisyon oluşturur	9
Bedenini kullanarak yaratıcı hareketler yapar	11
Yemek süreçlerinde sorumluluk alır	13
Bedenini ve kişisel alanını korur	19
Fiziksel egzersizler/nefes egzersizleri uygular	20
İlk yardım için gerekli önlemleri alır	21

2024 okul öncesi eğitim programı fiziksel gelişim ve sağlık alanına 9 kazanım ilk defa eklenmiştir. 2024 programına ilk defa eklenen kazanımlarda ihmal ve istismarı önlemeye yönelik beden ve kişisel alanı korumaya, ayrıca egzersizlere ve koordineli hareketlere vurgu yapıldığı görülmektedir. Bulgulara göre sağlık alanıyla ilgili gereksinimlere yönelik bir gelişme gerçekleşmiş, ilk yardım ve afet kazanımlarının eklenmesiyle erken yaşlardan itibaren sağlığı koruma ve geliştirme davranışlarının çocuklara öğretilmesi amaçlanmıştır.

Durukan vd. (2016: 139) zenginleştirilmiş temel jimnastik programının 2013 okul öncesi eğitim müfredatına alınmasını; Ulutaş vd. (2017: 1533) motor gelişim alanındaki kazanım ve göstergelerin zenginleştirilmesini; Canlı vd. (2021: 164) okul öncesi dönem çocuklarında hareket eğitimi programlarının yer almasını; Tuncer vd. (2021: 21) okul öncesinden başlamak üzere müfredatlara afet eğitiminin eklenmesini ve deprem bilinci oluşturacak çalışmaların yer almasını; Sönmez vd. (2014: 245) okul öncesi öğretmenlerinin ilk yardım eğitimi alması gerektiğini; Çelik & Aslan (2020: 54) eğitimin her kademesinde ihmal ve istismarla ilgili derslerin eğitim programlarına kazandırılmasını; Celiloğlu (2018: 120) MEB müfredatlarına çocuk istismar ve ihmalinin eklenmesini önermiştir. 2024 programı fiziksel gelişim ve sağlık alanının kavram ve göstergeleri zenginleştirilerek, literatürdeki bulgu ve önerilerin dikkate alındığı anlaşılmıştır.

Soysal vd. (2022: 3-12) gelişmiş ülkelere kıyasla Türkiye’de çocuk sağlık düzeyinin düşük ve sağlık eşitsizliklerinin yüksek olduğunu belirtmiş, halkın sağlık okuryazarlığının geliştirilmesi gerektiğini ifade etmiştir. Kurt & Serdaroğlu (2024: 1-16) okul öncesi eğitim kurumlarında görülebilen bulaşıcı hastalıkların çocuk ve toplum sağlığı üzerinde risk oluşturduğunu, bulaşıcılığı engelleyecek veya azaltacak müdahalelerin çocukların daha sağlıklı olmasını sağlayacağını, sağlık maliyeti, sağlık riskleri ve sağlık eşitsizliklerini azaltacağını belirtmiştir. Fiziksel gelişim ve sağlık alanının yer alan kazanımların sağlık okuryazarlığını desteklemeye ve bulaşıcı hastalıkları önlemeye katkı sağlayabileceği düşünülmektedir.

2013 programında yer alan sosyal ve duygusal gelişim alanı, 2024 programında “Sosyal Duygusal Gelişim ve Değerler” olarak güncellenmiştir. 2013 programı sosyal ve duygusal gelişim alanında 17 olan kazanım sayısı, 2024 programı sosyal duygusal gelişim ve değerler alanında 22 olmuştur. 2024 programında kazanımların göstergeleri ve açıklamaları detaylandırılarak zenginleştirilmiştir. 2024 Programı sosyal duygusal gelişim ve değerler alanında yer alan birtakım kazanımların 2013 programındaki kazanımlardan revize edildiği, birtakım kazanımların ise ilk defa eklendiği bilgisine ulaşılmıştır. Bu nedenle revize edilen kazanımlar ve ilk defa eklenen kazanımlar ayrı tablolar halinde sunulmuştur. 2013 Programında yer alan ve düzenlenerek 2024 programı sosyal duygusal gelişim ve değerler alanına eklenen kazanımlar Tablo 11’de gösterilmektedir.

Tablo 11. 2024 Programı Sosyal Duygusal Gelişim ve Değerler Alanına Düzenlenerek Eklenen Kazanımlar

Önceki Kazanım (2013)	Yeni Kazanım (2024)
Kendisine ait özellikleri tanıtır Ailesiyle ilgili özellikleri tanıtır	Kendisinin/yakın çevresindeki bireylerin özelliklerini tanıtır

Bir olay veya durumla ilgili olarak başkalarının duygularını açıklar Bir olay veya durumla ilgili olumlu/olumsuz duygularını uygun yollarla gösterir	Duygularını ifade eder
Bir işi veya görevi başarmak için kendini güdüler	Bir işi/görevi başarmak için kararlılık gösterir
Farklılıklara saygı gösterir	Bireysel farklılıklara değer verir
Farklı kültürel özelliklerini açıklar	Farklı kültürel özelliklerini irdeler
Bir olay veya durumla ilgili olarak başkalarının duygularını açıklar	Empatik beceriler gösterir
Atatürk ile ilgili etkinliklerde sorumluluk alır	Atatürk'ün ülkemize kazandırdığı çağdaş ve demokratik yaşam anlayışını takdir eder
Değişik ortamlardaki kurallara uyar	Farklı ortamlardaki kurallara uyar
Kendisinin ve başkalarının haklarını korur	Kendisinin ve başkalarının haklarını savunur
Sanat eserlerinin değerini fark eder	Sanatın/sanat eserlerinin değerini fark eder

2013 programındaki kazanımların bir kısmının birleştirilerek 2024 programına eklendiği görülmektedir. 2013 Programında yer alan 12 kazanım, düzenlenerek 10 kazanım olarak 2024 programında yer almıştır. 2024 Okul öncesi eğitim programı sosyal duygusal gelişim ve değerler alanına ilk defa eklenen kazanımlar Tablo 12'de gösterilmektedir.

Tablo 12. 2024 Okul Öncesi Eğitim Programı Sosyal Duygusal Gelişim ve Değerler Alanına İlk Defa Eklenen Kazanımlar

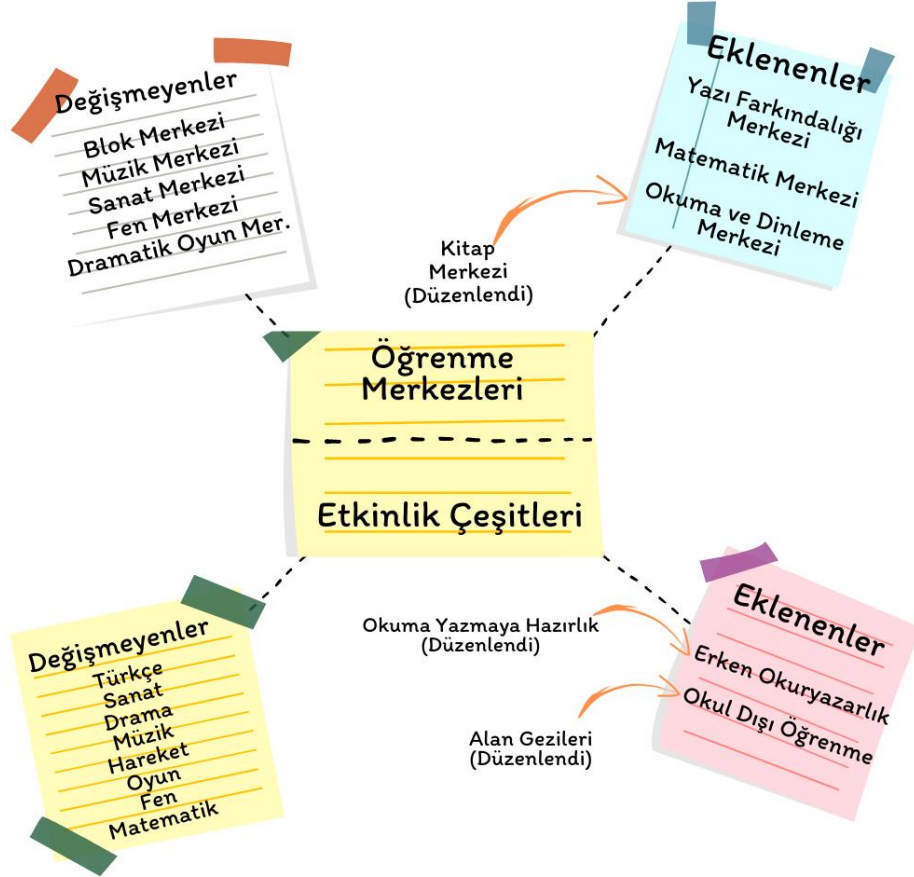
İlk defa eklenen kazanımlar	Numarası
Duygularını/davranışlarını yönetmek için baş etme stratejileri kullanır	5
Toplumsal yaşamdaki farklılıklarla ilgili değerlere uygun davranır	8
Sosyal ilişkiler kurar	10
Gereksinim duyduğunda yardım ister	11
Başkalarına yardım eder	12
Sürdürülebilir yaşam için gerekli olan varlıkları korumayı alışkanlık hâline getirir	16
Geri dönüşüm/tekrar kullanma davranışlarını alışkanlık hâline getirir	17
Sosyal davranışlarının sonuçlarını sorgular	19
İçinde yaşadığı toplumun kök değerlerini içselleştirir	20

2024 programında sosyal duygusal gelişim ve değerler alanına 9 kazanım ilk defa eklenmiştir. 2024 programı sosyal duygusal gelişim ve değerler alanına ilk defa eklenen kazanımlarda değerlere, sürdürülebilirliğe, geri dönüşüme, yardımseverliğe ve duyguları kontrol etme stratejilerine vurgu yapıldığı görülmektedir. Aral & Kadan (2018: 127) 2013 okul öncesi eğitim programındaki gelişim alanlarında vurgulanmayan değerlerin kazanımlarda gözden geçirilmesini, Sapsağlam (2016: 697) okul öncesi eğitim programı kazanımlarında değerlere daha fazla yer verilmesini, Serdaroğlu & Bekir (2023b: 81-112) 2013 okul öncesi eğitim programında değerlerin ağırlıklı olarak sosyal duygusal gelişim içerisinde yer aldığını ve programı güncelleme çalışmalarında değerler için ayrı bir alan oluşturulmasını; Toran (2016: 1035-1043) okul öncesi dönem çocuklarına verilen eğitimde niteliğin artırılması için sürdürülebilirliğin dikkate alınmasını, Tanrıverdi & Erarslan (2015: 21) okul öncesi çocukların sosyal beceri düzeyini artırmaya yönelik çaba gösterilmesini, Daş vd. (2021: 122) okul öncesi dönem çocuklarına erken yaşlardan itibaren sıfır atık bilincinin kazandırılmasını önermiştir. 2024 okul öncesi eğitim programı sosyal duygusal gelişim ve değerler alanında literatürdeki bulgu ve önerileri önemseyen güncellemeler gerçekleştirilmiştir.

5. 2024 ve 2013 Okul Öncesi Eğitim Programlarının Öğrenme Merkezleri, Etkinlik Çeşitleri ve Plan Formatlarına İlişkin Bulgular

2024 okul öncesi eğitim programının öğrenme merkezleri ve etkinlik çeşitlerine yönelik bulgular Şekil 2’de gösterilmektedir.

Şekil 2. 2024 Okul Öncesi Eğitim Programının Öğrenme Merkezleri ve Etkinlik Çeşitlerine Yönelik Bulgular

Bu bulgulara göre 2024 programı öğrenme merkezleri ve etkinlik çeşitlerinde erken akademik becerilere yönelik güncellemeler gerçekleştirilmiş, ayrıca tüm öğrenme merkezleri ve etkinlik çeşitlerinin kapsamı zenginleştirilmiştir. 2024 programında yapılandırılmış, yarı yapılandırılmış ve yapılandırılmamış etkinliklerin mümkün olduğunca açık alanda uygulanması istenmiş, etkinliklerde STEM’e, küçük grup etkinliklerinde ise gruplama çeşitlerine vurgu yapılmıştır.

Orcan Kaçan vd. (2021: 448) 2013 okul öncesi eğitim programında yer alan öğrenme merkezlerine ek yeni öğrenme merkezlerinin oluşturulmasını, Ramazan vd. (2018: 229) öğretmenlerin yeni öğrenme merkezleri gerçekleştirmesini ve matematik merkezine yer verilmesini, Aktın & Aşçı (2021: 58-64) okul öncesi eğitim programında matematik merkezi olmamasına rağmen okul öncesi öğretmenlerinin matematik merkezlerine sınıfta yer verdiğini, Uyanık & Kandır (2010: 131) okul öncesi eğitimcilerinin erken akademik becerileri destekleyici zengin materyalli sınıf ortamı oluşturmasını, Aysu & Aral (2016: 2567-2573) bazı sınıflarda en az ilgi gösterilen öğrenme merkezinin kitap merkezi olduğunu, ayrıca öğrenme merkezleri konusunda öğretmenlerin program güncellemelerini takip etmeleri gerektiğini ifade

etmiştir. 2024 programındaki güncellemelerin, literatürdeki önerilerin tamamını karşılamasa da dikkate aldığı, özellikle erken akademik becerileri destekleyici olduğu söylenebilir.

Kargın vd. (2017: 75-78) okul öncesi eğitim programında erken okuryazarlık becerileri kapsayacak kazanımların öncelikle ve ayrı başlıklar altında ele alınmasını, Yıldız (2022: 94) okul öncesi öğretmenlerinin çeşitli nedenlerden dolayı okul dışı öğrenme ortamlarını az kullandığını, Ocak & Korkmaz (2018: 36) okul öncesi öğretmenlerinin okul dışı ortamları daha fazla kullanması için prosedürlerin kolaylaştırılmasını, Dere & Çiftçi (2022: 681) okul öncesi eğitime okul dışı öğrenme ortamlarının entegre edilmesini, Daş vd. (2021: 88) okul öncesi eğitim programının okul dışı öğrenme ortamlarını teşvik etmediğini ifade etmiştir. 2024 programında güncellenen etkinlik çeşitleri ve öğrenme merkezleri birlikte sentezlendiğinde erken okuryazarlık ve matematik becerilerini destekleyecek değişiklikler gerçekleştiği, alan gezilerinin yerini ise daha kapsamlı ve profesyonel okul dışı öğrenme etkinliğinin aldığı görülmüştür. Bu güncellemelerle okul öncesi öğretmenlerinin okuma yazmaya hazırlık etkinliklerindeki okuma ve yazma öğretme konusundaki kafa karışıklığının önlenmesine de katkı sağlayacağı düşünülmektedir. 2024 okul öncesi eğitim programı günlük planı ve günlük plan formatına ilişkin bulgular Şekil 3'te gösterilmektedir.

Şekil 3. 2024 Okul Öncesi Eğitim Programının Günlük Plan Formatına İlişkin Bulgular

Günlük plan formatının ilk bakışta uygulayıcılara karmaşık gelebileceği göz önüne alınarak Şekil 3 oluşturulmuş ve uygulayıcılara yol gösterici olması hedeflenmiştir. 2013 Programındaki “Günlük eğitim akışı-Etkinlik planı formatı”, 2024 programında “Günlük Plan” olarak ismi değiştirilmiş; 2013 programında planın ilk sayfasında yer alan “etkinlik çeşiti” ve “uygulama şekli” 2024 programında öğrenme sürecinin içerisine eklenmiştir. 2024 programı günlük plan formatına okulun adı ve öğretmenin adı soyadı eklenmiştir. 2024 programında günlük eğitim akışlarına yer verilmemiş ve öğrenme sürecinde yer alan etkinlik kısmına “Değerler” sütunu eklenmiştir. 2024 programında günlük plan formatında etkinlikler arası geçişler, toplum katılımı, günlük rutinler ve açık alanda oyun öne çıkarılmış, rutin etkinliklerin tanımı ve bileşenleri açıklanmış, günlük plan hazırlanırken gelişime uygun uygulamaların düzenlenmesi gerektiği belirtilmiştir. 2013 programı eğitim akışındaki “Oyun zamanı” yerine 2024 programında günlük plan öğrenme sürecine “öğrenme merkezlerinde oyun/açık alanda

oyun” eklenmiş; öğretmenin her gün hem öğrenme merkezlerinde oyun hem de açık alanda oyuna yer vermesi gerektiği, sıralamasında ise değişiklik yapabileceği belirtilmiştir. Şöyle ki, öğretmen güne başlama sürecinden sonra öğrenme merkezlerinde oyun planladıysa “toplanma, temizlik, kahvaltı, geçişler” sonrasında açık alanda oyun planlaması; eğer güne başlama sürecinden sonra açık alanda oyun planlandıysa “toplanma, temizlik, kahvaltı, geçişler” sonrasında öğrenme merkezlerinde oyun planlanması istenmiştir. Sonuç olarak 2024 programında hava şartları ne olursa olsun her gün 1-1,5 saat açık alanda oyun oynatılmasına yönelik plan güncellenmiştir. 2024 programında öğrenme süreci formatında etkinlikler iki kere farklı zaman dilimlerinde yer almakta, günlük plan örneklerinde de ortalama üç etkinliğe yer verildiği görülmektedir. Değişiklik gerçekleştirilen bir başka durumsa 2013 programında yer alan “Günü değerlendirme zamanı”nın ismi 2024 programı günlük plan formatında “Değerlendirme” olarak revize edilmiş, öğretmenin çocukları gün içerisinde gözlemlerken kullanacağı kayıt araçlarını değerlendirme bölümünde belirtmesi istenmiştir.

Topçu Bilir & Çavuş (2017: 245) okul öncesi öğretmenlerinin çoğunun hazır plan uyguladıklarını, Ata & Yılmaz Bolat (2022: 12-25) okul öncesi öğretmenlerinin hazır plan kullandıklarını, ayrıca evrak yükünü azaltacak biçimde pratik planların oluşturulabileceğini belirtmiştir. Öztürk vd. (2022: 751-769) okul öncesi öğretmenlerinin planları nasıl uygulayacaklarını bilmeleri ve kendilerine güvenmelerinin uygulamalarına katkı sağlayabileceğini ifade etmiştir. Güncellenen 2024 programında günlük plan formatında önemli değişikliklere gidildiği, özellikle öğrenme merkezlerinin öneminin vurgulandığı ve verimliliğinin artırılmaya çalışıldığı, açık alanda oyunun katkılarından yararlanılmasına yönelik çalışmaların gerçekleştirildiği görülmektedir. 2024 programı günlük eğitim formatının içerisinde yer alan öğrenme sürecinin farklı bir format olduğu, öğrenme sürecinin içerisinde yer alan etkinliklerin farklı bir formatı olduğu ve bu nedenle günlük plan formatının iç içe geçmiş formatlardan oluştuğu söylenebilir. 2024 okul öncesi eğitim programının aylık planı ve aylık plan formatına ilişkin bulgular Şekil 4’te gösterilmektedir.

Şekil 4. 2024 Okul Öncesi Eğitim Programının Aylık Planına İlişkin Bulgular

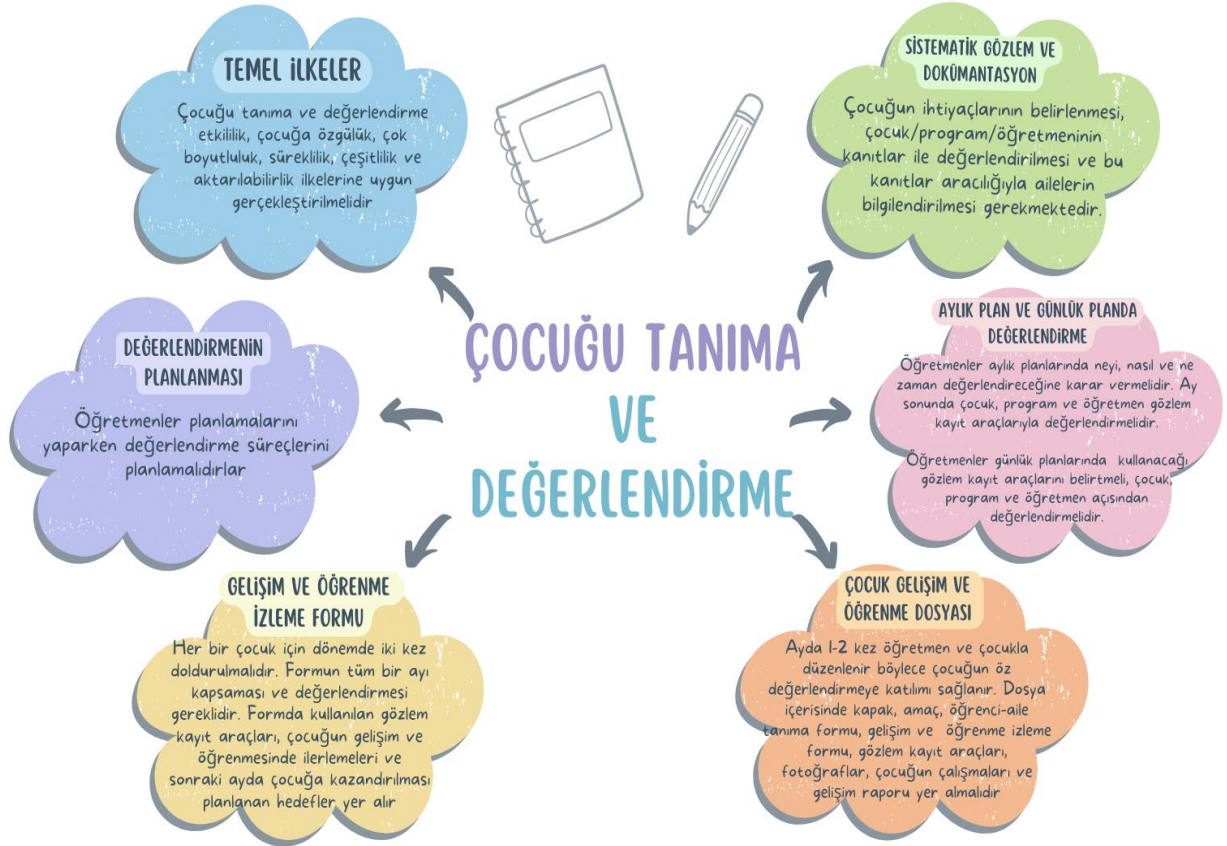

2013 programında “Aylık Eğitim Planı”nın ismi 2024 programında “Aylık Plan” olarak revize edilmiş, 2013 programında yer alan “Tarih” çıkartılarak 2024 programında “Yıl” ve “Ay” eklenmiştir. 2013 programındaki alan gezileri, 2024 programında “Okul dışı öğrenme etkinliği” olarak, 2013 programındaki aile katılımı ise 2024 programında “Aile/toplum katılımı” olarak revize edilmiştir. 2024 programındaki önemli bir değişiklikle öğretmenden aylık planda değerlendirme uygulamalarını planlaması istenmektedir. Aylık planda yer alan kavram, kazanım ve göstergelere çocukların hangi düzeyde ve nasıl ulaştığının belirlenmesi için öğretmenden o ay içinde kullanacağı gözlem kayıt araçları ve değerlendirme yöntemlerini yazması istenmektedir. 2024 programı aylık planında özellikle değerlendirme boyutunda revizeler gerçekleştirilmiş, aylık plan daha sade ve anlaşılır hale getirilmiş, hedeflere ulaşma konusunda daha nitelikli bir durum oluşturulmuştur.

6. 2024 ve 2013 Okul Öncesi Eğitim Programları Çocuğu Tanıma ve Değerlendirmeye İlişkin Bulgular

2013 programında “Çocuğu Değerlendirme” ismiyle yer alan bölüm, 2024 programında “Çocuğu Tanıma ve Değerlendirme” olarak güncellenmiştir. 2024 Okul öncesi eğitim programının çocuğu tanıma ve değerlendirme bölümünde ayrı başlıklar olarak ele alınan ve öne çıkan bileşenler için tematik tablo oluşturularak Şekil 5’te gösterilmiştir.

Şekil 5. 2024 Okul Öncesi Eğitim Programı Çocuğu Tanıma ve Değerlendirmede Öne Çıkan Temalar

Bir eğitim programının amaç ve hedeflerine ne derece ulaşıldığının belirlenmesi, zayıf ve güçlü yönlerinin ortaya konulması ve geliştirilebilmesi için tanıma ve değerlendirme kritik önem taşır. 2024 Programı çocuğu tanıma ve değerlendirme bölümünde köklü değişimler

gerçekleşmiş, öğretmenin tanıma ve değerlendirmeyi daha profesyonel uygulamasına yönelik adımlar atılmıştır. Tanıma ve değerlendirme çalışmalarının sistematik ve süreç odaklı gerçekleşmesi için öncelikle temel ilkeler belirlenmiştir. Ayrıca, sistematik gözlem ve dokümantasyon, değerlendirmenin planlanması, aylık planda değerlendirme, günlük planda değerlendirme, gelişim ve öğrenme izleme formu, çocuk gelişim ve öğrenme dosyası isimli ayrı başlıklarda verilen içeriklerle 2024 programı zenginleştirilmiştir. 2013 Programındaki “Gelişim Gözlem Formu”nun 2024 programında “Gelişim ve Öğrenme İzleme Formu” olarak, 2013 programındaki “Gelişim Dosyası”nın ise 2024 programında “Çocuk Gelişim ve Öğrenme Dosyası” olarak güncellendiği görülmektedir. 2024 Programı gelişim ve öğrenme izleme formunda önemli değişiklikler gerçekleşmiş, 2013 programındaki gibi geçmiş veya şimdiki zaman yerine geleceğe dönük olarak planlanan hedefler ve yapılacaklara yer verilmiştir. 2024 Programı gelişim ve öğrenme izleme formundan gözlem tarihi ve çocuk cinsiyeti bölümü çıkartılmış, “Aylar” bölümü eklenmiştir. 2013 Programından farklı olarak 2024 programı tanıma ve değerlendirme bölümünde temel ilkeler, sistematik gözlem ve dokümantasyon ve değerlendirmenin planlanmasına yer verilmiş; aylık planda değerlendirme ve günlük planda değerlendirme ayrı başlıklar halinde geniş perspektifte ele alınmıştır. 2024 Programında değerlendirmenin planlanması, değerlendirme kayıt araçlarının belirtilmesi, bir sonraki ayda çocuğa kazandırılacak hedeflerin yer alması, çocuk gelişim ve öğrenme dosya içeriğinin standartının oluşturulması başta olmak üzere oldukça değerli, sistematik ve profesyonel bir güncelleme gerçekleştirilmiştir. Yeni programda tanıma ve değerlendirmenin tüm bileşenlerine dikkat edilerek “Gelişim Raporu” doldurulacaktır. 2024 Programı gelişim raporunda gelişim alanları güncellenmiş, öneriler yerine “Notlar” kısmı getirilmiştir. 2024 Programında özellikle sistematik gözlem ve dokümantasyonla beraber diğer bileşenlerde başta Reggio Emilia olmak üzere farklı okul öncesi eğitim yaklaşımlarının izleri görülmektedir.

Ata & Yılmaz Bolat (2022: 25) okul öncesi eğitim programının değerlendirme bölümünün revize edilmesi gerektiğini, Özkan (2015: 136) okul öncesi eğitim programı değerlendirme uygulamalarının daha açık olacak biçimde güncellenmesi gerektiğini ifade etmiştir. Yapılan güncelleme ile 2024 programında hem kapsam artırılmış hem de yapılacaklar sistematik olarak ortaya konmuştur. 2024 Programında çocuğu tanıma ve değerlendirme bölümü çok boyutlu, planlı ve sistematik, süreç odaklı, çeşitli gözlem kayıt araçlarına dayanan, alternatif değerlendirme yaklaşımlarını dikkate alan, aile/toplum boyutunu önemseyen ve öz değerlendirmeye önem veren biçimdedir.

7. 2024 Okul Öncesi Eğitim Programında Güncellenen Diğer Değişikliklere (Kavramlar, değerler, belirli gün ve haftalar, okul dışı öğrenme etkinliği formatı, gelişime uygun uygulamalar, doldurulacak formlar ve aile/toplum katılımı) İlişkin Bulgular

2024 okul öncesi eğitim programında kavramlar, değerler, belirli gün ve haftalar, okul dışı öğrenme etkinliği formatı, gelişime uygun uygulamalar, doldurulacak formlar ve aile/toplum katılımında güncelleme ve eklemeler gerçekleşmiştir. Bu güncellemeler aşağıda sırasıyla ele alınmıştır.

2013 okul öncesi eğitim programında “Kavramlara aylık eğitim planlarında yer verme durumu çizelgesi” bölümü 2024 programında “Kavram Listesi” olarak güncellenmiştir. Kavram listesine yönelik değişiklikler Tablo 13’te gösterilmektedir.

Tablo 13. 2024 Okul Öncesi Eğitim Programı Kavram Listesine İlişkin Bulgular

Güncellenen kavram kategorisi	Güncellenen kavram kategorisi içerisine ilk defa eklenen kavramlar
Geometrik Şekil	Küre, Küp, Piramit, Silindir
Miktar	En az-En çok, Hepsi-Hiçbiri, Eşit-Denk
Yön/Mekânda Konum	Çevresinde-Etrafında
Duygu	Sevgi, Güven, Heyecan, Endişe, İğrenme, Pişmanlık, Gurur, Utanma, Mahcubiyet, Hayal Kırıklığı, Yalnızlık
Zıt	Düzenli-Dağınık, Pürüzlü-Pürüzsüz
Zaman	Erken-Geç, Asla-Her zaman, Günler, Haftalar, Aylar, Mevsimler, Yıllar
Yapı/Materyal (Yeni Kategori)	Katı/Sıvı/Gaz, Metal, Ahşap, Cam, Kumaş, Plastik

2024 programında geometrik şekil, miktar, yön/mekânda konum, duygu, zıt ve zaman kavramı kategorilerinin içerisine yeni kavramlar eklendiği, ayrıca yapı/materyal kavram kategorisi ve buna bağlı kavramların ilk defa yer aldığı görülmektedir. 2024 programında kavramlar listesinde en kapsamlı değişiklikler duygu, zaman ve yapı/materyal kavram kategorilerinde gerçekleştirilmiştir. 2013 Programında yer alan renk, boyut, sayı/sayma ve duyu kavram kategorileri ve içerikleri değiştirilmeden 2024 programı kavram listesinde yer almıştır. Ayrıca, kavramlara aylık eğitim planlarında yer verme durumu çizelgesi 2024 programı eklerinde bulunmamaktadır.

2024 programına “Değerler Listesi” eklenmiştir. Değerler listesinde MEB on kök değerler içerisinde yer alan adalet, dostluk, dürüstlük, öz denetim, sabır, saygı, sevgi, sorumluluk, vatanseverlik ve yardımseverlik ile on kök değer dışından cömertlik ve merhamet olmak üzere toplam on iki değer eklenmiştir. 2024 Programı günlük plan formatı içerisinde yer alan öğrenme sürecine “Değerler” olarak yeni bir alan eklenmiş, sosyal ve duygusal gelişim alanı sosyal duygusal gelişim ve değerler olarak güncellenmiş, kazanım ve göstergelerde değerlere önemli yer verilmiştir. Temel ilkeler de değerler açısından güncellenmiş, milli ve manevi değerler vurgulanmıştır. 2024 programında kelime değişikliği göze çarpmaktadır, örneğin 2013 programında yer alan hoşgörü değerinin yerine müsamaha değeri kullanılmıştır.

Uzun & Köse (2017: 331) değerler eğitime yönelik içeriklerin eğitim akışı içerisinde yer verilmesini, Aral & Kadan (2018: 127) vurgulanmayan değerlerin kazanımlarda gözden geçirilmesini, Erkuş & Yazar (2013: 209) okul öncesi eğitimde değerler eğitiminin yeniden düzenlenmesi ve gelişmesi gerektiğini, Sapsağlam (2016: 697) okul öncesi eğitim programı kazanım ve etkinliklerinde değerlere daha fazla yer verilmesini, Kozikoğlu (2018: 2715) okul öncesi dönemde değerler eğitimi etkinliklerinin artırılmasını ifade etmiştir. 2024 programındaki güncellemeyle değer eğitime ilişkin önemli adımlar atılmış, literatürdeki öneriler dikkate alınmıştır.

2013 programında uygulanması önerilen belirli gün ve haftalardan “Yeni yıl”, 2024 programı kapsamında çıkartılmıştır. 2024 programında uygulanması önerilen belirli gün ve haftalara “15 Temmuz Demokrasi ve Milli Birlik Günü”, “Zafer Bayramı”, “Ramazan Bayramı” ve “Kurban Bayramı” eklenmiştir.

2013 programında yer alan “Alan Gezisi”, 2024 programında “Okul Dışı Öğrenme Etkinliği” olarak güncellenmiştir. Bu güncelleme sadece isim değişikliğiyle sınırlı değildir, tümüyle yeni ve profesyonel bir format oluşturulmuştur. 2024 programında okul dışı öğrenme etkinliği formatına ve örnek planlara yer verilmiştir. Okul dışı öğrenme etkinliği formatında etkinlik ismi ve yeri, taşıt ve şoför, iletişim, gidiş-dönüş saatleri, güzergâh, ilk yardım çantası, katılan çocuk, personel ve ebeveyn, kazanım ve gösterge, etkinlik öncesi/sırası/sonrasında yapılacaklar, ailelerin yapması gerekenler, değerlendirme gibi bilgilerin doldurulacağı alanlar yer almaktadır. Okul dışı öğrenme etkinliğinin birkaç güne yayılarak planlanabileceği belirtilmiştir.

Tutkun vd. (2019: 482) alan gezisi öncesi ve sonrasında yapılacaklar konusunda okul öncesi öğretmenlerine farkındalık çalışmaları yapılması gerektiğini, Daş vd. (2021: 88) okul öncesi eğitim programının okul dışı öğrenme ortamını istendik düzeyde teşvik etmediğini, Dere & Çifçi (2022: 681) okul öncesi eğitime okul dışı öğrenme ortamlarının entegre edilmesi gerektiğini, Uludağ (2017: 216) ailelerin okul dışı öğrenme etkinliklerinde yer alarak deneyim kazanması gerektiğini, İnce & Akcanca (2021: 192-193) okul öncesi eğitimde okul dışı öğrenme etkinliklerine daha fazla yer verilmesi gerektiği ve ailenin de sürece dahil olmasını, Şeker & Savaş (2023: 78) okul öncesi öğretmenlerinin okul dışı öğrenmenin katkılarının farkında olduğu ve bu yöndeki eğitimlere istekli olduğunu ifade etmiştir. 2024 Programında gerçekleştirilen revizyon, bu kapsamdaki önerileri dikkate alan oldukça değerli bir gelişmedir.

2024 Okul öncesi eğitim programına “T.C. MEB Okul Öncesi Eğitim Programı Gelişime Uygun Uygulamalar” eklenmiştir. Okul öncesi öğretmenin çocukların gelişimi ve öğrenmesi üzerinde etkili olan uygulamaları benimsemesi gerektiği ifade edilmiştir. 2024 programının ekler kısmında geniş kapsamda bilgi ve örneği sunulan uygulamalarda çocukların bireysel farklılıklarına vurgu yapılmaktadır. Gelişime uygun uygulamalarda çocuğun öğrenme yolları, beklenti, kapsayıcılık, kültür, aile, yöntem, etkin katılım ve değerlendirme gibi koşulların gerekliliği belirtilmiş, ayrıca Öğrenme için Evrensel Tasarım (UDL)’ın dayanağı dokuz temel ilkeye yer verilmiştir. Öğretmenlerin göz önünde bulundurması gereken noktalara dikkat çekilerek gelişime uygun uygulama örneği ve önerilerine yer verilmiştir. Gelişime uygun uygulama önerilerinde özellikle ana dili farklı olan çocuklara yönelik öneriler dikkat çekmektedir. Gelişime uygun uygulama etkinlik örnekleri günlük plana büyük ölçüde benzetmekle beraber birtakım farklılıkları olduğu saptanmıştır. Gelişime uygun uygulamalarda kazanım ve göstergeler, sözcükler, kavramlar, değerler, materyaller, öğrenme süreci, değerlendirme ve aile/toplum katılımı yer almaktadır. Gelişime uygun uygulama örneklerinin formatında günlük plan formatından farklı olarak “öğrenme merkezlerinde oyun/açık alanda oyun” ve “toplanma, temizlik, kahvaltı ve geçişler” kısmına yer verilmemiştir. Günlük plan formatından daha sade bir formata sahiptir.

2024 Programının eklerine “T.C. MEB Okul Öncesi Eğitim Programı Eğitim-Öğretim Sürecinde Doldurulacak Formlar Listesi” dâhil edilmiştir. Bu listede dönem başı, eğitim süresi boyunca ve dönem sonunda doldurulacak formlar yer almaktadır. 2013 Programlarında yer alan “Kavramlara Aylık Eğitim Planlarında Yer Verme Durumu Çizelgesi” ve “Aylık Eğitim Planında Kazanımlara Yer Verme Durumu Çizelgesi” 2024 programından çıkartılmış, her öğretmenin kendine özgü çizelge oluşturması istenmiştir.

2024 Programına “T.C. MEB Okul Öncesi Eğitim Programı Aile/Toplum Katılımlı Etkinlik Örnekleri” eklenmiştir. Programı oldukça zenginleştiren ve bol örnekler sunan bu bölümde toplum katılımı ilkeleri, okul dışında yapılabilecek toplum katılımı etkinlikleri ve okuldaki eğitim etkinliklerinde toplumun katılımına ilişkin bilgi, öneri ve örnekler yer almaktadır. 2024 Programını daha güçlü ve zengin hale getiren bu çalışmalar çocuğa katkı sağlayacak, okul aile ve toplum iş birliğini güçlendirecektir.

SONUÇ VE ÖNERİLER

Birey ve toplum ihtiyaçları, çağdaş yaşam şartları ve kendine özgü felsefesi gereği güncellenen 2024 okul öncesi eğitim programında köklü değişiklikler gerçekleşmiştir. 2024 programı amaçlar, temel ilkeler, temel özellikler, gelişim alanları, gelişim özellikleri, kazanım göstergeler, öğrenme merkezleri, etkinlik çeşitleri, plan formatları, tanıma ve değerlendirme, kavram kategorileri, aile/toplum katılımı, belirli gün ve haftalar gibi boyutlarında güncellenmiş; değerler listesi, gelişime uygun uygulamalar, okul dışı öğrenme etkinliği gibi yeni boyutlarında programa eklenmesiyle okul öncesi eğitim kurumlarında uygulanmaya başlanmıştır.

2024 programının kapsamı literatür doğrultusunda zenginleştirilerek önemli kazanımlar elde edilmiş, programın içeriği ve kapsamı genişletilmiştir. Gelişim alanları yeniden düzenlenmiş, sağlık ve değerlere gelişim alanlarında yer verilmiştir. Programın tüm gelişim alanlarındaki gelişim özellikleri, kazanımlar, göstergeler ve açıklamalar ayrıntılı olarak ele alınmıştır. Bilişsel gelişim alanında 21. yüzyıl becerilerine yönelik önemli kazanımlar elde edilmiştir. Program kalitesini artırmak ve çocukların dijital dünyaya uyumunu kolaylaştırmaya daha fazla katkı sağlamak için eğitim sistemine hızlı bir şekilde entegre olan yapay zekâ ve dijital okuryazarlıklara yönelik kazanım ve göstergelerin de programa eklenmesinin katkı sağlayacağı düşünülmektedir.

Okul öncesi eğitim programı gelişim alanları arasında en az değişiklik dil gelişimi alanında gerçekleşmiş, yazı yazma öncesi becerilere vurgu yapılmıştır. Okul öncesi eğitim programı dil gelişimi kazanım ve göstergelerinde erken akademik becerilere ve erken okuryazarlık bileşenlerin tamamına yer verilmesi önerilmektedir.

Okul öncesi eğitim programında sağlık kavramına ilk defa fiziksel gelişim ve sağlık alanında yer verilerek önemli bir adım atılmıştır. Okul öncesi eğitim programı fiziksel gelişim ve sağlık alanında yapılacak iyileştirmelerle daha sağlıklı çocukların yetiştirileceği, sağlık maliyeti ve sağlık eşitsizliklerin azaltılacağı, bulaşıcı hastalıkların önlenilebileceği ve sağlık okuryazarlığının geliştirilebileceği düşünülmektedir. Fiziksel gelişim ve sağlık alanına sağlığı koruyan, geliştiren ve sürdüren, aynı zamanda bulaşıcı hastalıkların azaltılması ve önlenmesine katkı sağlayan, erken yaşlardan itibaren sağlık okuryazarlığını destekleyici ilke, kazanım, gösterge, öğrenme merkezi ve etkinlik çeşitleri eklenebilir. Okul öncesi eğitim programlarına sağlık eğitimi müdahale programları entegre edilebilir. Sağlığın önemli boyutları arasında beslenme ve fiziksel aktivite bulunmaktadır. “Fiziksel gelişim ve sağlık” gelişim alanının ismi; “Sağlık Gelişimi” olarak güncellenebilir, içerisinde fiziksel gelişim, beslenme, sağlığı koruma ve geliştirme davranışlarına yönelik daha fazla kazanımlar yer alabilir.

Okul öncesi eğitim programı sosyal duygusal gelişim ve değerler alanında değerlere, sürdürülebilirliğe, geri dönüşüme, yardımseverliğe, sosyal ilişkilere ve duyguları kontrol etme stratejilerine vurgu yapıldığı görülmektedir. Programın sosyal duygusal gelişim ve değerler alanında günümüzde artan akran zorbalığıyla etkili mücadele edebilmek için akran iletişimini destekleyen kazanımlara ihtiyaç bulunmaktadır. Pandemi ve dijitalleşmenin olumsuz etkilerinden dolayı sosyal ilişkileri destekleyici kazanımlara daha fazla yer verilebilir, bu doğrultuda geleneksel oyunların gücünden yararlanılabilir.

Programın öğrenme merkezleri ve etkinlik çeşitlerinde özellikle erken akademik becerilere yönelik güncellemeler gerçekleştirilmiştir. Bu doğrultuda yapılacak çalışmalarla öğrenme merkezleri ve etkinlik çeşitlerinin uygulamadaki çıktıları değerlendirilebilir. Programın günlük plan formatı ve aylık plan formatında değişiklikler yapılmıştır. Okul öncesi öğretmenleri daha sade olan 2013 okul öncesi programı planlarında program felsefesine aykırı olarak hazır planlara yönelmekteyken; daha kapsamlı ve karmaşık yapıda olan 2024 programı günlük plan formatının uygulanması konusunda kendilerini yetersiz hissedersen veya zorluk yaşarlarsa hazır plana yönelme riskleri bulunabilir. Bu riskleri azaltabilmek için uygulayıcıların 2024 programı günlük plan formatı hakkında eğitimler alması, günlük plan formatının daha sade ve anlaşılır hale getirilmesi önerilmektedir.

2024 programında en değerli güncellemeler arasında çocuğu tanıma ve değerlendirme bölümünün bulunduğu düşünülmektedir. Eğitim programının amaç ve hedeflerine ne derece ulaşıldığının belirlenmesi, zayıf ve güçlü yönlerinin ortaya konulması ve geliştirilebilmesi için öğretmenin tanıma ve değerlendirmeyi daha profesyonel uygulamasına yönelik adımlar atılmıştır. Tanıma ve değerlendirme çalışmalarının sistematik ve süreç odaklı gerçekleşmesine önem verilmiş, geleceğe yönelik olarak değerlendirmenin planlanması, değerlendirme kayıt araçlarının belirtilmesi, bir sonraki ayda çocuğa kazandırılacak hedeflerin yer alması, çocuk gelişim ve öğrenme dosya içeriğinin standardının oluşturulması başta olmak üzere oldukça değerli, sistematik ve profesyonel bir güncelleme gerçekleştirilmiştir. 2024 programında çocuğu tanıma ve değerlendirme bölümü çok boyutlu, planlı ve sistematik, süreç odaklı, çeşitli gözlem kayıt araçlarına dayanan, alternatif değerlendirme yaklaşımlarını dikkate alan, aile/toplum boyutunu önemseyen ve öz değerlendirmeye önem veren biçimdedir. Tanıma ve değerlendirmenin uygulamadaki yansımaları merak uyandırmakta, bu doğrultuda çalışmalar yapılması önerilmektedir.

Kavram listesinde gerçekleştirilen güncellemelerin öğretmenlere daha fazla yol göstereceği düşünülmektedir. 2024 programında her öğretmenin kendine özgü biçimde kavramlara aylık eğitim planlarında yer verme durumu çizelgesi oluşturması istenmektedir. Kavramlara aylık eğitim planlarında yer verme durumu çizelgeleri öğretmen inisiyatifine bırakılmadan standart bir çizelge oluşturularak program eklerinde yer alırsa öğretmenin iş yükü azaltabilir, aynı zamanda çizelgelerde standartlaşmaya gidilebilir.

2024 programına “Değerler Listesi” eklenmiş, listede MEB on kök değerle birlikte cömertlik ve merhamet değerleri yer almıştır. Kazanım, gösterge ve temel ilkelerde değerlere yer verilmiş, milli ve manevi değerler vurgulanmıştır. Değerler eğitimi daha ileri bir noktaya götürmek için başka adımlar atılabilir, özellikle geleneksel medyanın ve yeni medyanın değerler üzerindeki olumlu etkilerini artırmak, olumsuz etkilerini azaltmak ve sosyal medya

ebeveynlerine yönelik katkı sağlamak amacıyla iyileştirmeler yapılabilir. Değerler eğitimi programları okul öncesi programına entegre edilebilir, gelişim alanlarının tamamında değerlere yönelik kazanım ve göstergelere yer verilebilir. Toplumlar değişime açık bir yapı olduğu için zaman içerisinde toplumların ortak inanç, kültür ve yaşam biçimindeki değişimler sonucunda toplumun ortak değerleri değişebilir. Bu nedenle kuşaktan kuşağa aktarılan değerler her ne kadar değişime dirençli bir yapı olsa da zaman içerisinde değişebildiği için değerler eğitiminin çağın şartlarına göre gözden geçirilmesi, aynı zamanda güncel eğitim yaklaşımları, yöntem ve tekniklerine göre tekrar düzenlenmesi önerilmektedir. Programda belirli gün ve haftalarda gerçekleştirilen değişikliklerde milli ve manevi değerlerin etkisinin olduğu düşünülmektedir.

2024 programında okul dışı öğrenme etkinlikleri ayrıntılı ve anlaşılır biçimde ele alınmıştır. Bu güncellemenin program kalitesini artıracığı, öğretmenlerin iş yükünü kolaylaştıracağı, okul aile iş birliğini güçlendireceği düşünülmektedir. Araştırmacı ve uygulayıcıların güncellenen okul dışı öğrenme ortamlarıyla ilgili çalışmalar yapması önerilmektedir.

2024 okul öncesi eğitim programında gelişime uygun uygulamalar ve kapsayıcılığa geniş yer ayrılmış, çocukların bireysel farklılıklarına vurgular yapılmıştır. Ancak 2013 programında yer alan “Özel Gereksinimli Çocukları Desteklemede Dikkat Edilmesi Gereken Noktalar” ve eklerinin eksikliği hissedilmektedir. Öğretmenlerin hazır plana yönelmesi ve gelişime uygun uygulamaları benimsememesi durumunda başta özel gereksinimli çocuklar olmak üzere tüm çocukların bireysel farklılıklarının ihmal edilme riski bulunduğu düşünülmektedir. Bu doğrultuda sahada yapılacak çalışmalarla gelişime uygun uygulamaların güçlü ve zayıf yönlerinin belirlenmesi gerekmektedir.

Sonuç olarak, 2024 programının kapsamı literatür doğrultusunda zenginleştirilerek önemli kazanımlar elde edilmiştir. Her ne kadar 2013 okul öncesi eğitim programının üzerine inşa edilse de 2024 programında birçok yenilik ve farklı özellikle uygulamaya geçildiği için programının eğitimdeki uygulama süreçleriyle ilgili yapılacak çalışmalara ihtiyaç bulunmaktadır. Bu nedenle öğretmen, aile, çocuk, stajyer, okul yöneticisi, akademisyen gibi sahada veya teorideki paydaşların görüşlerine ulaşılması, süreçlerin eğitimdeki uygulanabilirliğinin belirlenmesi açısından gereklidir. Okul öncesi eğitim programıyla; program kalitesi, gelişim alanları, değerler, aile/toplum katılımı, tanıma ve değerlendirme, alan becerileri, 21. yüzyıl becerileri, erken akademik beceriler, sosyal beceriler, hareket becerileri, kavramsal beceriler, özel gereksinimli çocuklara yönelik uygulamalar, okul dışı öğrenme ortamı, sağlık, çok kültürlülük, kapsayıcılık gibi alanlarda araştırmalar yapılması, ayrıca çağdaş ve çocuk merkezli farklı yaklaşımlarla karşılaştırmalar gerçekleştirilmesi önerilmektedir.

KAYNAKÇA

- Ajansbizim. (2023, Kasım 25). 1 Milyona yakın yabancı öğrenci. *Ajansbizim*. <https://ajansbizim.com.tr/1-milyona-yakin-yabanci-ogrenci-2511230444.html> sayfasından erişilmiştir.
- Aktın, K., & Aşçı, A. (2021). Okul Öncesi Sınıflarında Öğrenme Merkezlerine Yönelik Öğretmen Görüşleri. *Başkent University Journal of Education*, 8(1), 57-66. <https://buje.baskent.edu.tr/index.php/buje/article/view/298> sayfasından erişilmiştir.

- Akyol Altun, C. (2018). *Okul Öncesi Öğretim Programına Algoritma ve Kodlama Eğitimi Entegrasyonunun Öğrencilerin Problem Çözme Becerisine Etkisi* [Yüksek Lisans Tezi, Ankara Üniversitesi]. YÖK Tez Merkezi.
- Aral, N., & Kadan, G. (2018). 2013 Okul Öncesi Eğitim Programının Değerler Eğitimi Bağlamında İncelenmesi. *Erken Çocukluk Çalışmaları Dergisi*, 2(1), 113-131. <https://doi.org/10.24130/eccd-jecs.196720182159>
- Ata, N., & Yılmaz Bolat, E. (2022). Okul Öncesi Eğitim Programındaki Aylık Eğitim Planı ve Günlük Eğitim Akışındaki Genel Değerlendirme Çalışmalarının İncelenmesi. *Adnan Menderes Üniversitesi Eğitim Fakültesi Eğitim Bilimleri Dergisi*, 13(1), 12-27. <https://dergipark.org.tr/tr/pub/aduefebder/issue/70803/984711> sayfasından erişilmiştir.
- Aysu, B., & Aral, N. (2016). Okul Öncesi Öğretmenlerinin Öğrenme Merkezleri Hakkındaki Görüş ve Uygulamalarının İncelenmesi. *Kastamonu Eğitim Dergisi*, 24(5), 2561-2574. <https://dergipark.org.tr/tr/pub/kefdergi/issue/27735/318061> sayfasından erişilmiştir.
- Aytaçlı, B. (2012). Durum Çalışmasına Ayrıntılı Bir Bakış. *Adnan Menderes Üniversitesi Eğitim Fakültesi Eğitim Bilimleri Dergisi*, 3(1), 1-9.
- Bassey, M. (1999). *Case Study Research in Educational Settings*. Open University Press.
- Baş, T., & Akturan, U. (2008). *Nitel Araştırma Yöntemleri NVivo 7.0 ile Nitel Veri Analizi*. Seçkin.
- Bowen, G. A. (2009). Document Analysis as A Qualitative Research Method. *Qualitative Research Journal*, 9(2), 27-40. <https://doi.org/10.3316/QRJ0902027>
- Bransby, K., & Rawson, M. (2020). *Waldorf Education For The Future: A Framework For Curriculum Practice*. Steiner Waldorf Schools Fellowship, https://www.researchgate.net/profile/Martyn-Rawson/publication/349493776_Waldorf_Education_for_the_Future_A_framework_for_curriculum_practice/links/6033742f92851c4ed58a64f4/Waldorf-Education-for-the-Future-A-framework-for-curriculum-practice.pdf sayfasından erişilmiştir.
- Canlı, U., Taşkın, C., & Kurt, C. (2021). Çoklu Beceri Hareket Eğitimi Programı: Okul Öncesi Çocuklarda Vücut Kompozisyonu ve Motor Performans Değişimleri. *Uluslararası Bozok Spor Bilimleri Dergisi*, 2(1), 156-167. <https://besyodergi.bozok.edu.tr/upload/pdf/tam-metin-wv77.pdf> sayfasından erişilmiştir.
- Celiloğlu, B. (2018). *Çocuk İstismarı ve İhmali Farkındalık Ölçeklerinin Geçerlik ve Güvenirlik Çalışmaları ile Okul Öncesi Öğretmen Adaylarının Farkındalık Düzeylerinin İncelenmesi* [Yüksek Lisans Tezi, Necmettin Erbakan Üniversitesi]. YÖK Tez Merkezi.
- Çelik, İ., & Aslan, E. A. (2020). Okul Öncesi Öğretmenlerinin Çocuk İstismarına Yönelik Farkındalık Düzeyinin İncelenmesi. *Akdeniz Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 3(1), 40-56. <https://dergipark.org.tr/tr/pub/akuned/issue/52842/674636> sayfasından erişilmiştir.
- Çetin, M., & Çetin, G. (2021). 21.Yüzyıl Becerileri Açısından MEB Okul Öncesi Eğitim Programına Eleştirel Bir Bakış. *Yaşadıkça Eğitim*, 35(1), 235-255. <https://doi.org/10.33308/26674874.2021351258>
- Daş, B. E., Aslan, A., & Yadigaroglu, E. (2021). Okul Dışı Öğrenme Ortamlarının 4-6 Yaş Çocuklarının Sağlığı, Gelişimi ve Sürdürülebilir Kalkınma Bilinci Üzerindeki Etkileri. *İnformel Ortamlarda Araştırmalar Dergisi*, 6(1), 87-124. <https://dergipark.org.tr/tr/pub/jrinen/issue/63074/807463> sayfasından erişilmiştir.
- Dawson, C. (2002). *Practical Research Methods: A User-Friendly Guide to Mastering Research*. How to books.
- Dere, F., & Çifçi, T. (2022). Okul Öncesi Öğretmenlerinin Okul Dışı Öğrenme Ortamlarının Pedagojik Katkılarına İlişkin Görüşleri. *Cumhuriyet International Journal of Education*, 11(4), 681-695. <https://dx.doi.org/10.30703/cije.1116818>
- Erkuş, S., & Yazar, T. (2013). Okul Öncesi Öğretmenlerinin Okul Öncesi Eğitim Programındaki Değerler Eğitimine İlişkin Görüşlerinin Değerlendirilmesi. *Dicle Üniversitesi Ziya Gökalp Eğitim Fakültesi Dergisi*, 20, 196-211. <https://dergipark.org.tr/en/pub/zgefd/issue/47944/606582> sayfasından erişilmiştir.
- Durukan, H., Koyuncuoğlu, K., & Şentürk, U. (2016). Okul öncesi çocuklarda temel cimnastik programının motor gelişim açısından incelenmesi. *CBÜ Beden Eğitimi ve Spor Bilimleri Dergisi*, 11(2), 131-140. <https://dergipark.org.tr/tr/pub/cbubesbd/issue/32244/357862> sayfasından erişilmiştir.

- Hewett, V. M. (2001). Examining the Reggio Emilia Approach to Early Childhood Education. *Early Childhood Education Journal*, 29(2), 95-100. <https://link.springer.com/article/10.1023/A:1012520828095> sayfasından erişilmiştir.
- Hohmann, M., & Weikart, D. P. (2000). *Küçük Çocukların Eğitimi* (S. S. Kohen & Ü. Öğüt, Çev.). Hisar Eğitim Vakfı.
- Howard, S. (2006). The Essentials of Waldorf Early Childhood Education. *Gateways*, 51, 6-12. <https://waldorfearlychildhood.org/wp-content/uploads/2022/08/Essentials-of-Waldorf-Early-Childhood-Education.pdf> sayfasından erişilmiştir.
- Isaacs, B. (2018). *Understanding the Montessori Approach: Early Years Education in Practice* (2nd ed.). Routledge.
- İnce, S., & Akcanca, N. (2021). Okul Öncesi Eğitimde Okul Dışı Öğrenme Ortamlarına Yönelik Ebeveyn Görüşleri. *Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 58, 172-197. <https://dergipark.org.tr/tr/pub/maeuefd/issue/61832/886446> sayfasından erişilmiştir.
- Kandır, A., & Yazıcı, E. (2016). Okul Öncesi Eğitim Programının Okuma Yazma Becerilerinin Gelişimi Yönünden Değerlendirilmesi. *Gazi Üniversitesi Gazi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 36(3), 451-488. <https://dergipark.org.tr/tr/pub/gefad/issue/29794/320357> sayfasından erişilmiştir.
- Kanmaz, T., & Tezel Şahin, F. (2019, 23-27 Ekim). *Türkiye’de kodlama eğitimi üzerine yapılan çalışmalara genel bir bakış* [Tam metin bildiri]. 2. Uluslararası Temel Eğitim Kongresi, Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi, Muğla, Türkiye.
- Kardeş, S. (2020). Okul Öncesi Eğitim Programının 21. Yüzyıl Becerileri ve STEAM Eğitimi Bağlamında İncelenmesi. *Eğitimde Kuram ve Uygulama*, 16(2), 109-119. <https://doi.org/10.17244/eku.703361>
- Kargın, T., Güldenoğlu, B., & Ergül, C. (2017). Anasınıfı Çocuklarının Erken Okuryazarlık Beceri Profili: Ankara Örnekleme. *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Özel Eğitim Dergisi*, 18(01), 61-87. <https://doi.org/10.21565/oezelegitimdergisi.299868>
- Katz, L. (1998). What can we learn from Reggio Emilia. In C. Edwards, L. Gandini & G. Forman (Eds.), *The Hundred Languages of Children: The Reggio Emilia Approach-Advanced Reflections* (pp. 27-45). Ablex.
- Konan, N., & Gürsul, S. (2021, 2-3 Şubat). *Okul öncesi öğretmenlerinin Suriyeli çocukların öğretiminde karşılaştığı sorunlar ve çözüm önerileri* [Tam metin bildiri]. 11. Eurasian Conferences on Language & Social Sciences, Fehmi Agani University, Gjakova-Kosova. https://eclss.org/publicationsfordoi/procdngsGjakova__11act8boo8k2021a_FINAL.pdf sayfasından erişilmiştir.
- Kozikoğlu, İ. (2018). Okul Öncesi Öğretmenlerinin Değerler Eğitimine İlişkin Tutum Ve Görüşlerinin İncelenmesi. *Uluslararası Türkçe Edebiyat Kültür Eğitim (TEKE) Dergisi*, 7(4), 2698-2720. <https://dergipark.org.tr/tr/pub/teke/issue/42447/511234> sayfasından erişilmiştir.
- Kurt, G., & Özcan, C. (2024, 13-14 Ocak). *Okul sağlığının dünü, bugünü ve yarını* [Tam metin bildiri]. 5. International Mediterranean Congress, Mersin, Türkiye.
- Kurt, G., & Serdaroglu, H. U. (2024). Prevalence of Infectious Diseases in Children at Preschool Education Institutions and Stakeholder Opinions. *Children*, 11(4), 447. <https://doi.org/10.3390/children11040447>
- Milli Eğitim Bakanlığı (2013). *Okul öncesi eğitim programı*. https://nuhungemisianaokulu.meb.k12.tr/meb_iys_dosyalar/04/03/972002/dosyalar/2018_03/27152832_Okul_Yncesi_EYitim_Program_KitabY.pdf sayfasından erişilmiştir.
- Milli Eğitim Bakanlığı (2018). *Güçlü yarınlar için 2023 eğitim vizyonu*. https://www.gmka.gov.tr/dokumanlar/yayinlar/2023_E%C4%9Fitim%20Vizyonu.pdf sayfasından erişilmiştir.
- Milli Eğitim Bakanlığı (2023). *Millî eğitim istatistikleri örgün eğitim 2022/2023*. https://sgb.meb.gov.tr/www/icerik_goruntule.php?KNO=508 sayfasından erişilmiştir.
- Milli Eğitim Bakanlığı (2024). *Okul öncesi eğitim programı*. <https://tegm.meb.gov.tr/dosya/okuloncesi/guncellenenokuloncesiegitimprogrami.pdf> sayfasından erişilmiştir.
- Ocak, İ., & Korkmaz, Ç. (2018). An Examination of the Views of Science and Pre-School Teachers on Nonformal Learning Environments. *International Journal of Field Education*, 4(1), 18-38. <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/492395> sayfasından erişilmiştir.

- Orcan Kaçan, M., Dedeoğlu Aktuğ, N., Karaçelik, S., & Kimzan, İ. (2021). Okul Öncesi Sınıflarda Öğrenme Merkezlerinin İncelenmesi. *Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 8(2), 436-451. <https://doi.org/10.21666/muefd.761825>
- Özkan, B., & Yıldız, E. (2023). Okul Öncesi Öğretmen Adaylarının Üstbiliş Farkındalıkları. *Dokuz Eylül Üniversitesi Buca Eğitim Fakültesi Dergisi*, 57, 2039-2058. <https://doi.org/10.53444/deubefd.1317779>
- Özkan, F. (2015). *Okul Öncesi Eğitimde Değerlendirme Sürecine Yönelik Aile-Öğretmen Görüş Ve Beklentilerinin İncelenmesi* [Yüksek Lisans Tezi, Hacettepe Üniversitesi]. YÖK Tez Merkezi.
- Özoruç, N., & Dikici Sığırtmaç, A. (2022). Okul Öncesi Öğretmenlerinin Mülteci Çocukların Eğitim Sürecinde Karşılaştıkları Sorunlara İlişkin Görüşleri. *Milli Eğitim Dergisi*, 51(233), 237-258. <https://doi.org/10.37669/milliegitim.779155>
- Öztürk, Y., Özer, Z., & Gangal, M. (2022). Okul Öncesi Eğitim Programı Etkinlik Planının Öğretmen Adayları Tarafından Planlama Sürecinin İncelenmesi. *Yaşadıkça Eğitim*, 36(3), 751-774. <https://doi.org/10.33308/26674874.2022363464>
- Patton, M. Q. (1990). *Qualitative Evaluation and Research Methods*. SAGE Publications.
- Ramazan, O., Çiftçi, H. A., & Tezel, M. (2018). Okul Öncesi Sınıflarındaki Öğrenme Merkezlerinin Durumunun Belirlenmesi ve Öğretmenlerin Öğrenme Merkezleri Hakkındaki Görüşlerinin İncelenmesi. *Erken Çocukluk Çalışmaları Dergisi*, 2(2), 213-233. <https://doi.org/10.24130/eccdjecs.196720182258>
- Sapsağlam, Ö. (2016). Okul Öncesi Eğitim Programlarında Yer Alan Hedeflerin Değerler Açısından İncelenmesi. *Turkish Studies*, 11(9), 683-700. <http://dx.doi.org/10.7827/TurkishStudies.9571>
- Serdaroğlu, H. U., & Bekir, H. (2023a, 26-28 Ekim). *Okul öncesinde kullanılan sağlık eğitimi programları* [Bildiri özeti]. 8. Uluslararası Okul Öncesi Eğitim Kongresi, Karamanoğlu Mehmetbey Üniversitesi, Karaman, Türkiye.
- Serdaroğlu, H. U., & Bekir, H. (2023b). Değer eğitiminde okul ve öğretmenin rolü. E. Sezgin (Ed.), *Çocuk Gelişiminde Değerler Eğitimi* içinde (s. 81-112). Eğiten.
- Soysal, G., Özcan, C., & Akın, A. (2022). Dünyada ve Türkiye’de Kadın, Anne ve Çocuk Sağlığının Güncel Durumu. *Sağlık ve Toplum*, 32(1), 3-13. <https://www.acarindex.com/pdfs/754361> sayfasından erişilmiştir.
- Sönmez, Y., Uskun, E., & Pehlivan, A. (2014). Okul Öncesi Öğretmenlerinin Temel İlk Yardım Uygulamalarına İlişkin Bilgi Düzeyleri, Isparta Örneği. *Türk Pediatri Arşivi*, 49, 238-246. https://turkarchpediatr.org/Content/files/sayilar/57/TPA_49_3_238_246.pdf sayfasından erişilmiştir.
- Subaşı, M., & Okumuş, K. (2017). Bir Araştırma Yöntemi Olarak Durum Çalışması. *Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 21(2), 419-426.
- Şahin, H., & Arkan, A. (2024). Okul Öncesi Eğitimde Robotik Uygulamaları. *Trakya Eğitim Dergisi*, 14(1), 260-286. <https://doi.org/10.24315/tred.1346188>
- Şeker, P. T., & Savaş, Ö. (2023). Okul Dışı Öğrenme Ortamlarına İlişkin Öğretmen Görüşlerinin İncelenmesi. *Anadolu Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi (AUJEF)*, 7(1), 64-83. <https://doi.org/10.34056/aujef.1118257>
- Tanış, İ., & Özgün, Ö. (2022). Sığınmacı Çocuklarla Çalışan Okul Öncesi Öğretmenlerinin Deneyimleri: Çokkültürlü Bir Bakış Açısı. *Ege Eğitim Dergisi*, 23, 23-39. <https://doi.org/10.12984/egeefd.1036816>
- Tanrıverdi, H., & Erarslan, N. (2015). Okul Öncesi Çocukların Sosyal Uyum ve Beceri Düzeyleri ile Değer Kazanımları Arasındaki İlişki. *Karadeniz Teknik Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Sosyal Bilimler Dergisi*, 5(9), 9-23. <https://dergipark.org.tr/tr/pub/sbed/issue/20718/221393> sayfasından erişilmiştir.
- Taştekin, E., Yükücü, Ş. B., İzoğlu, A., Güngör, İ., Uslu, A. E. I., & Demircioğlu, H. (2016). Okul Öncesi Öğretmenlerinin Çokkültürlü Eğitime Yönelik Tutumlarının ve Algılarının İncelenmesi. *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Eğitim Araştırmaları Dergisi*, 2(1), 1-20. <https://dergipark.org.tr/tr/pub/huner/issue/24605/260464> sayfasından erişilmiştir.
- Temiz, S. (2020). Okul Öncesi Öğretmenlerinin Sınıflarında Karşılaştıkları Öğrenci Davranış Problemleri, Bu Problemlerin Öğretme-Öğrenme Sürecine Etkileri ve Bunları Yönetme Stratejileri. *Uluslararası Liderlik Eğitimi Dergisi (ULED)*, 1(1), 1-10. <https://dergipark.org.tr/tr/pub/ijolt/issue/53773/733919> sayfasından erişilmiştir.

- Tonga Çabuk, F. E., Demirci Ünal, Z., & Tantekin Erden, F. (2022). Geleceğin Okul Öncesi Öğretmenlerinin Okul Öncesi Eğitim Programına Bakışı: Programın İçerik, Nitelik, İşlevsellik ve Anlaşılabilirlik Bakımından Değerlendirilmesi. *Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 19(2), 484-510. <https://doi.org/10.33711/yyuefd.1114186>
- Topçu Bilir, Z., & Çavuş, Z. S. (2017). Okul Öncesi Dönem Çocuklarının Okula Geçiş Süreçlerinin Öğretmenlerin Hazırladıkları Eğitim Programlarınca Desteklenme Düzeyinin İncelenmesi. *Sosyal Bilimler Dergisi*, 4(16), 234-247.
- Toran, M. (2016). Sürdürülebilir Anaokulları: Okul Öncesi Eğitim Kurumlarının Değerlendirilmesi. *Abant İzzet Baysal Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 16 (3), 1035-1046. <https://dergipark.org.tr/tr/pub/aibuefd/issue/24917/263027> sayfasından erişilmiştir.
- Tuğluk, M. N., & Özkan, B. (2019). MEB 2013 Okul Öncesi Eğitim Programının 21. Yüzyıl Becerileri Açısından Analizi. *Temel Eğitim Dergisi*, 1(4), 29-38. <https://dergipark.org.tr/tr/pub/temelegitim/issue/49907/634024> sayfasından erişilmiştir.
- Tuncer, N., Sözen, Ş., & Sakar, Ş. (2021). Okul Öncesi Eğitimde Deprem Farkındalığı: “Deprem Benden Küçüksün” Projesi, Tokat İli Örneği. *International Journal of Educational Spectrum*, 3(1), 1-27. <https://dergipark.org.tr/tr/pub/ijesacademic/issue/60410/756668> sayfasından erişilmiştir.
- Tutkun, Ö. F., & Aksoyalp, Y. (2010). 21. Yüzyılda Eğitimde Program Geliştirmede Yönelim, Kavram ve Anlayışlar. *The Journal of SAU Education Faculty* 19, 156-169. <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/115625> sayfasından erişilmiştir.
- Tutkun, C., Kılıç, Z. N. A., Balcı, A., & Kök, M. (2019). Okul Öncesi Öğretmenlerinin Alan Gezisi Etkinliğine Yönelik Görüşlerinin İncelenmesi. *OPUS Uluslararası Toplum Araştırmaları Dergisi*, 14(20), 469-487. <https://doi.org/10.26466/opus.571498>
- Tuzcuoğlu, N., & Aydın, D. (2023). Okul Öncesi Öğretmenlerinin Kapsayıcı Eğitim ile İlgili Görüşleri, Problemleri ve Çözüm Önerileri. *Temel Eğitim Araştırmaları Dergisi*, 3(1), 27-40. <https://doi.org/10.55008/te-ad.1284572>
- Uludağ, G. (2017). *Okul Dışı Öğrenme Ortamlarının Fen Eğitiminde Kullanılmasının Okul Öncesi Dönemdeki Çocukların Bilimsel Süreç Becerilerine Etkisi* [Doktora Tezi, Hacettepe Üniversitesi]. YÖK Tez Merkezi.
- Ulutaş, A., Demir, E., & Yayan, E. H. (2017). Motor Gelişim Eğitim Programının 5-6 Yaş Çocukların Kaba ve İnce Motor Becerilerine Etkisinin İncelenmesi. *Abant İzzet Baysal Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 17(3), 1523-1538. <https://doi.org/10.17240/aibuefd.2017.17.31178-338846>
- Uyanık, Ö., & Kandır, A. (2010). Okul Öncesi Dönemde Erken Akademik Beceriler. *Kuramsal Eğitimbilim Dergisi*, 3(2), 118-134. <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/304144> sayfasından erişilmiştir.
- Uzun, M., & Köse, A. (2017). Okul Öncesi Eğitimde Değerler Eğitiminin Uygulanmasına Yönelik Öğretmen Görüşleri. *Bayburt Eğitim Fakültesi Dergisi*, 12(23), 305-338. <https://dergipark.org.tr/tr/pub/befdergi/issue/30012/305131> sayfasından erişilmiştir.
- Yıldırım, A., & Şimşek, H. (2013). *Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri*. Seçkin.
- Yıldız, E. (2022). Okul Öncesi Öğretmenlerinin Okul Dışı Öğrenme Ortamlarını Kullanma Durumlarının Değerlendirilmesi. *Bayburt Eğitim Fakültesi Dergisi*, 17(33), 94-127. <https://doi.org/10.35675/befdergi.826566>